

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Analýza kvality života v Pardubicích

Petr Vlček

Diplomová práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petr Vlček**
Osobní číslo: **H15367**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Analýza kvality života v Pardubicích**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Student se ve své diplomové práci zaměří na problematiku kvality života v Pardubicích. Součástí práce bude zmapování a analýza dosavadních výzkumů, které byly na podobné téma v oblasti Pardubic realizovány. Poté si student vybere dvě městské lokality, ve kterých provede své vlastní kvalitativní šetření. V průběhu těchto výzkumů se student zaměří především na názory místních rezidentů týkající se spokojenosti či nespokojenosti s životem v dané lokalitě. Cílem diplomové práce bude tedy komparace názorů obyvatel dvou městských částí Pardubic. Výsledky této komparace budou analyzovány také v kontextu rozvojových plánů místní samosprávy. Student se zaměří především na výzkumné otázky: Jaké faktory ovlivňují pocity spokojenosti či nespokojenosti s kvalitou života rezidentů v konkrétní městské části Pardubic? Jakými způsoby reagují na tyto postoje představitelé místních samospráv? Student při svém výzkumu bude vycházet především z dat získaných polostrukturovanými rozhovory.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Auge, M. 1999. Antropologie současných světů. Brno: Atlantis. Bitušíková, A. 2003 Urbánna antropológia - východiská a perspektívy. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. Bourdieu, P. 1998. Teorie jednání. Praha: Karolinum. Nosková, J. (ed.) 2009. Paměť města. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. Stevenson, D. 2003. Cities and Urban Cultures. Philadelphia, PA : Open University Press. Uherek, Z. (ed.) 1993. Urban Athropology and the Supranational and Regional Networks of the Town. Praha: ÚEF AV ČR. Vannini, P., P. J. WILLIAMS 2009 Authenticity in culture, self, and society. Burlington, VT : Ashgate Pub.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Tomáš Retka

Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce:

31. března 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2017

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 06. 2017

Petr Vlček

Poděkování:

Prostor, který je vyhrazený na poděkování těm, kteří mi pomáhali při studiu, potažmo při psaní této práce, mi nedovoluje vyjmenovat všechny, kteří si to zaslouží. Proto bych rád poděkoval dvěma lidem, kteří mi velmi pomohli, a budu doufat, že mi to ostatní odpustí.

V první řadě děkuji svému vedoucímu práce, panu magistrovi Tomáši Retkovi, který mi vedl již bakalářskou práci a který souhlasil i s vedením této diplomové práce. Vždy mi byl nápomocen, ať už přes korespondenci, ale i osobně na konzultacích, ale i jindy, ve svém volném čase, kdy konzultace vypsané neměl. Vždy splnil to, na čem jsme se domluvili, předal mi cenné rady a materiály a velmi rychle reagoval na každou moji otázku a prosbu. DĚKUJI.

A druhý člověk, kterému chci poděkovat, je Mirka Vlčková. Po celou dobu studia mi vytvářela skvělé zázemí a rodinnou pohodu, tudíž jsem se mohl plně věnovat tomu, abych zdárně dokončil tuto práci a studia na Univerzitě Pardubice. Víím, že to mockrát neměla jednoduché, ale vždy mi byla a je oporou, přestože jsem si to kolikrát snad ani nezasloužil. Mami, DÍKY.

ANOTACE

V práci se věnuji porovnání dvou městských lokalit v Pardubicích. Hlavní zájem je věnován Polabinám a Dubině, přičemž z rozhovorů s respondenty vyplývají faktory, podle kterých lidé hodnotí lokalitu, ve které žijí. Následně tyto podněty konzultuji se zástupci úřadů městské samosprávy, pod které obě zmíněné lokality spadají. Výsledkem je zjištění, jaké inovace se pro život residentů v obou lokalitách chystají. Závěrem komparuji obě lokality s ohledem na spokojenost místních residentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

bydlení, lokalita, Polabiny, Dubina, rozvoj, komparace

TITLE

Analysis of the quality of life in Pardubice

ANOTATION

The dissertation is dedicated to two specific urban districts in Pardubice. The main interested is focused on Polabiny district and Dubina district. The criteria for evaluation of the districts are arisen by respondents through the discussion. These initiatives are afterwards consulted with the representatives of the municipal authorities, in which both districts belong. The results of this work are findings about innovations, which are prepared for the residents in both districts. In conclusion the districts are compared with respect to the satisfaction of local residents.

KEYWORDS

housing, location, Polabiny, Dubina, development, comparison

OBSAH

OBSAH	8
GRAFICKÉ ODKAZY	10
ÚVOD	11
1. METODOLOGIE.....	13
1.1. Výběr konkrétních lokalit.....	13
1.2. Výzkumné otázky	13
1.3. Fáze výzkumu.....	14
1.3.1 Rozhovory v ulicích.....	14
1.3.2. Rozhovory s osmi občany v každé lokalitě.....	16
1.3.3. Městské obvody a další respondenti	17
1.4. Technika sběru dat.....	18
2. TEORETICKÉ UKOTVENÍ TÉMATU	20
2.1. Chicagská škola	20
2.2. Ekologie města	20
2.3. Urbanismus jako způsob života.....	21
2.4. Reakce na chicagskou školu	22
2.5. Dnešní představitelé urbanismu.....	24
2.6. První panelové domy	25
3. SOUČASNÉ URBANISTICKÉ AKTIVITY	27
3.1. Offcity.....	27

3.2. Antropictures	28
4. LOKALITY VÝZKUMU	29
4.1. Polabiny	30
4.2. Dubina	32
5. ROZHOVORY Z LOKALIT	34
5.1. Polabiny	34
5.1.1. Pozitiva	34
5.1.2. Negativa	37
5.1.3. Rozhovory s osmi občany – Polabiny	40
5.2. Dubina	42
5.2.1. Pozitiva	42
5.2.2. Negativa	45
5.2.3. Rozhovory s osmi občany – Dubina	49
6. ÚŘADY MĚSTSKÝCH OBVODŮ	51
6.1. Úřad MO II. – Polabiny	51
6.1.1. Podněty od občanů - Polabiny	51
6.1.2. Program rozvoje 2015 - 2018. – Polabiny	52
6.2. Úřad MO III. – Dubina	55
6.2.1. Podněty od občanů – Dubina	56
6.2.2. Program rozvoje 2015 - 2018. – Dubina	57
7. UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚST	60
8. ZÁVĚR	62
BIBLIOGRAFIE	64

GRAFICKÉ ODKAZY

Tabulka č. 1 – Respondenti Polabiny	14
Tabulka č. 2 – Respondenti Dubina	15
Obrázek č. 1 - Administrativní mapa Pardubic	29
Graf č. 1 – Polabiny – Pozitiva lokality	34
Graf č. 2 – Polabiny – Negativa lokality	38
Fotografie č. 1 – Panelové domy v Polabinách	39
Graf č. 3 – Dubina – Pozitiva lokality	42
Fotografie č. 2 – Dubina centrum.....	44
Graf č. 4 – Dubina – Negativa lokality	46

ÚVOD

V úvodu popsují, jaké jsou důvody, které mě vedly k tomu, že jsem si vybral komparaci bydlení ve dvou městských lokalitách.

Narodil jsem se v Pardubicích a prožil zde celý dosavadní život, takže mám k tomuto městu velmi vřelý vztah. V bakalářské práci jsem se problematice bydlení v Pardubicích zčásti také věnoval¹, a protože mě toto téma velmi zajímá, rozhodl jsem se pokračovat ve zkoumání toho, jak jsou lidé v Pardubicích spokojeni s životem v různých lokalitách.

Tématikou, spojenou s životem v Pardubicích, bych se chtěl věnovat i po skončení vysokoškolských studií, protože v Pardubicích si chci později hledat vlastní nemovitost a to byl i jeden z důvodů, proč jsem se začal o toto téma zajímat – abych měl přehled o tom, která lokalita bude nejvhodnější pro mé budoucí bydlení.

Celkově si myslím, že každý občan by měl mít alespoň základní přehled o tom, jak jeho město vypadá, čím jsou různé lokality známé, či odlišné a touto prací jsem si dozajista tyto obzory velmi rozšířil.

V práci se věnuji i historii konkrétních lokalit v Pardubicích, protože historie, i když to tak na první pohled nemusí vypadat, velmi ovlivnila rozvoj a strukturu obyvatel v některých částech Pardubic.

Tato diplomová práce je zaměřena na dvě konkrétní lokality – Polabiny a Dubinu. Jedná se o dvě největší paneláková sídliště v Pardubicích, která jsou zajímavá jak svojí současnou zástavbou, tak i historií, protože výstavba těchto sídlišť měla samozřejmě určité důvody.

Během několika desítek let od začátku výstavby těchto sídlišť se vzhled pochopitelně měnil, stejně tak se mění i nároky obyvatel, které vedou ke spokojenému žití v dané lokalitě. V Práci

¹ Petr Vlček – Fenomén dobrých a špatných adres v Pardubicích 2015

se těmto nárokům a požadavkům obyvatel budu podrobněji věnovat tak, aby bylo zřejmé, co dnes lidé vyžadují od své lokality, ve které žijí.

Města se neustále mění, rozrůstají, žije v nich více a více lidí, proto je velmi zajímavé sledovat tento proces v konkrétních lokalitách, protože si poté snadněji uděláme vlastní názor na to, jaké nároky máme na lokalitu, ve které chceme žít, a tedy jaká lokalita bude pro náš život optimální.

Práce je strukturovaná následovně.

V úvodu popisují, proč jsem si vybral toto téma, jaké byly důvody mého rozhodnutí.

Poté následuje teoretické vymezení, kde se nejvíce zabývám Chicagskou školou, která je pro urbanismus velmi významná. V této kapitole jsou i reakce na tuto školu, ať už z tehdejšího Československa, ale i z jiných zemí.

V další části jsou popsány lokality, kterým se práce věnuje, jejich historie a výstavba, na což navazují rozhovory z ulic, což je hlavní bod této práce. Následují hlubší rozhovory s osmi občany každé lokality.

Předposlední kapitola se věnuje udržitelnému rozvoji měst, kde popisují možnosti, jak udržet, nebo i vylepšit současný stav městské zástavby.

V závěru je shrnutí výsledků a porovnání obou lokalit.

1. METODOLOGIE

1.1. Výběr konkrétních lokalit

V bakalářské práci jsem se věnoval popisu celého města Pardubice, kdy jsem porovnával každou městskou část z hlediska spokojenosti místních residentů.. V diplomové práci jsem se rozhodl, že se budu podrobněji věnovat dvěma městským lokalitám a to konkrétně Polabinám (městský obvod II.) a Dubině (městský obvod III.).

Hlavním důvodem, proč jsem si vybral zrovna tyto dvě lokality, je, že to jsou dvě největší sídliště v Pardubicích s největším počtem obyvatel žijících v panelových domech.

Dalším vodítkem, i když ne rozhodujícím, bylo, že v mé bakalářské práci vyšlo, že lidé jsou nejvíce spokojeni v Polabinách, nejméně naopak na Dubině.

K těmto dvěma lokalitám mám i své osobní pouto, které nehrálo roli v mém rozhodování o výběru lokalit, ale které mi pomohlo při orientaci v terénu. Tímto poutem je, že v Polabinách žiji a na Dubině pracuji. Již před samotným výzkumem a začátkem této práce jsem tuto situaci vyhodnocoval a v průběhu celé práce jsem se snažil být co nejvíce objektivní a neovlivněný tím, že dané lokality znám. Naopak věřím tomu, že mi znalost terénu pomohla dostat se do míst, o kterých bych za jiných okolností nevěděl.

1.2. Výzkumné otázky

První výzkumnou otázkou je: „*Jaké faktory ovlivňují pocity spokojenosti či nespokojenosti s kvalitou života residentů v Polabinách a na Dubině?*“

První z otázek je zaměřená na to zjistit, co konkrétně se lidem v dané lokalitě líbí, proč mají danou lokalitu rádi, nebo naopak, proč se jim lokalita nezamlouvá, co jim zde chybí a tak dále.

Druhá výzkumná otázka směřuje k tomu zjistit, co na tyto názory a nedostatky, které sdělili občané, říkají členové místních samospráv, kteří mají danou lokalitu na starost. Druhou výzkumnou otázkou je: „*Jakými způsoby reagují na tyto postoje představitelé místních samospráv?*“

1.3. Fáze výzkumu

1.3.1 Rozhovory v ulicích

Celá práce je založená na výpovědi občanů v daných lokalitách – Polabinách a Dubině.

V každé ze dvou lokalit jsem provedl celkem 160 krátkých rozhovorů. V následujících tabulkách nastíním, jakých věkových a genderových skupin obyvatel jsem se v každé z lokalit dotazoval.

Tabulka č. 1 – Respondenti Polabiny

Polabiny							
18 let - 26 let		27 let - 40 let		41 let - 60 let		61 let a více	
Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
20	20	20	20	20	20	20	20

(Autor práce)

Tabulka č. 2 – Respondenti Dubina

Dubina							
18 let - 26 let		27 let - 40 let		41 let - 60 let		61 let a více	
Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
20	20	20	20	20	20	20	20

(Autor práce)

Každou z lokalit jsem rozdělil na 4 věkové skupiny obyvatel. Respondentů v ulicích jsem se na věk neptal, proto jsem je do jednotlivých kategorií zařazoval orientačně.

Kategorii 18-26 let zahrnuje mladé lidi, kteří buď ještě své bydlení nemají, protože žijí u rodičů nebo na kolejích a podobně, nebo se jedná o jejich první bydlení, které si pořizovali.

Kategorie 27-40 let jsou lidé, kteří již většinou mají rodiny a mnozí z nich se již alespoň jednou přestěhovali. Jedná se o kategorii pracovně aktivních lidí, takže doma tráví méně času, protože přes den jsou v zaměstnání.

Kategorie 41-60 let jsou lidé, kteří mají rodiny, ale potomky mají již starší, nebo u nich už nebydlí a mají své vlastní zázemí. Lidé z této kategorie se většinou několikrát za život již přestěhovali a velmi často už mají ustálený životní styl.

V kategorii 60 let a více najdeme obyvatele, kteří jsou těsně před důchodem, nebo v důchodu.

V drtivé většině případů již mají potomky, kteří mají své vlastní rodiny. Tito lidé své bydlení přizpůsobují svému věku, takže hledají bezbariérové bydlení, či dopravně dobře dostupné.

V každé této věkové vrstvě jsem se dotázal dvaceti mužů a dvaceti žen, abych dostal co nejvíce vypovídající hodnoty.

V každé lokalitě jsem se dotazoval v průběhu celého dne, abych tím eliminoval to, že by se mi dostalo odpovědí pouze určité skupiny obyvatelstva.

A teď již samotné otázky, které jsem dotazovaným pokládal.

Jako první jsem se vždy zeptal, zda v Polabinách, či na Dubině (podle toho, v jaké z lokalit jsem se zrovna nacházel) bydlí, protože tato informace byla klíčová pro další pokračování krátkého rozhovoru. Pokud dotyčný řekl, že v dané lokalitě nebydlí, slušně jsem mu poděkoval a pokud chtěl, vysvětlil jsem mu důvody, pro které není vhodné pokračovat v rozhovoru. Pokud respondent řekl, že v dané lokalitě bydlí, pokračoval jsem v rozhovoru dále.

Druhou otázku, kterou jsem měl přichystanou, bylo: „Jaké jsou podle vás přednosti této lokality?“

Pokud respondent uvedl více odpovědí, požádal jsem ho, aby vybral tu hlavní tak, aby to podle něj byla nejvíce pozitivní věc na dané lokalitě.

Poslední otázka byla: „Jaká jsou podle vás negativa této lokality?“

Zde opět respondenti odpovídali několik možností, ze kterých poté opět vybrali tu hlavní, o které si myslí, že nejvíce ovlivňuje danou lokalitu v negativním smyslu.

V práci nejsou uvedené doslovné přepisy rozhovorů s lidmi, ale přibližné znění toho, co mi v ulicích vypověděli, a já si zapsal.

1.3.2. Rozhovory s osmi občany v každé lokalitě

V této fázi výzkumu jsem zvolil hlubší rozhovory s jedním mužem a jednou ženou z každé ze čtyř zmíněných věkových skupin. Respondenty jsem oslovoval v různé denní doby, aby se nestalo, že potkám například jen ženy na mateřské dovolené, ale také vždy po celé lokalitě, ne pouze na jednom konkrétním místě.

Nyní se již pojďme podívat na to, jaké otázky jsem respondentům pokládal.

Jako první otázku jsem opět používal, zda dotazovaný žije přímo v této lokalitě (Polabiny, Dubina). Pokud ne, opět jsem slušně vysvětlil, že pro tuto práci je důležité dělat rozhovory pouze s lidmi, kteří zde žijí, a s daným člověkem jsem se rozloučil.

„Jak dlouho zde žijete?“

„Proč jste se rozhodl zde žít?“

„Sledujete, co pro tuto lokalitu dělá magistrát města?“ – Pokud odpoví, že ano, doptám se, zda se v tomto směru sám respondent nějak angažuje, zda podává návrhy na zlepšení a tak podobně.

„Jakou známku v rozmezí 1-10 (1 nejhorší, 10 nejlepší) byste dal lokalitě Polabiny/Dubina a proč?“

Po provedení rozhovorů jsem usoudil, že při popisování odpovědí bude přehlednější, pokud odpověď od respondentů na první a druhou otázku spojím, protože když jsem se ptal, jak dlouho zde žijí, většinou mi i řekli důvod, který je vedl k tomu, že mají svůj domov právě v této lokalitě.

Výsledky těchto rozhovorů jsou popsány v kapitolách v průběhu práce. Jeden rozhovor mi trval zhruba 10-15 minut a v jeho průběhu jsem si na papír zapisoval poznámky, které jsem poté přepsal přímo do práce. Tyto rozhovory jsem uskutečnil také na ulicích, dva rozhovory na Dubině byly pořizeny v místní kavárně a tři z Polabin v kavárně v Polabinách.

1.3.3. Městské obvody a další respondenti

Rozhovory neprobíhaly pouze na ulicích, cenná data a poznatky jsem získával také při rozhovorech s dalšími lidmi. Mnoho materiálů mi poskytli lidé na městských obvodech Polabin a Dubiny. Na Dubině jsem komunikoval s paní tajemnicí a její kolegyní, která má na starosti komunikaci směrem k veřejnosti. Obě tyto zástupkyně úřadu byly velmi přátelské a otevřené této práci. Z těchto diskuzí jsem si psal krátké poznámky, které jsem později v práci využil.

V Polabinách jsem komunikoval přímo se starostou městského obvodu, který byl také velmi vstřícný a přátelský. Při diskuzích s ním mi nastínil plány, které jeho úřad chystá. I on mě

odkázal na svou kolegyni, která měla na starosti podněty občanů. Z těchto diskuzí vzniklo mnoho nápadů, které jsem do práce začlenil, jako například seznam podnětů od občanů a další. Dále jsem se sešel s paní Zahálkovou a panem Václavíkem ze sdružení Offcity. Paní Zahálková mi představila, co sdružení dělá a dala kontakt na pana Václavíka, se kterým jsem se později sešel. Při rozhovoru jsme se bavili o historii Polabin a Dubiny, nebo diskutovali o názorech místních občanů a podobně.

1.4. Technika sběru dat

Prvotní krátké rozhovory s lidmi v ulicích Polabin a Dubiny jsem nenahrával a všechny jsem si zaznamenával do bloku, kde jsem si psal přibližný věk respondenta, pohlaví a jeho odpovědi.

Všechny tyto rozhovory jsou samozřejmě anonymní, o čemž jsem vždy ujistil i dotazovaného, aby neměl jakékoliv obavy ze zveřejnění svých odpovědí.

Tyto krátké rozhovory se mi dařilo získat celkem bez problémů, což přičítám tomu, že lidé mají dobré mínění o vysoké škole v Pardubicích, protože když jsem se představil jako student zdejší univerzity, mnoho z respondentů se začalo tvářit vlídněji a z jejich odpovědí bylo znát, že jsou ochotní odpovídat na mé otázky.

Lidé v lokalitách Polabiny a Dubina nejsou zvyklí na pouliční prodejce tak, jak tomu je například v centru města na Třídě Míru, proto nemají takový odpor k lidem, kteří je na ulicích zastaví, a chtějí po nich odpověď na nějakou otázku.

Celkově jsem tedy provedl 320 krátkých rozhovorů (160 v Polabinách a 160 na Dubině). Na to, abych získal tento počet rozhovorů, jsem musel oslovit zhruba 370 lidí, protože někteří neměli čas, nebo se prostě se mnou nechtěli bavit.

Opravdu jsem měl dobrý pocit, když jsem viděl, jak lidé reagují na pardubickou univerzitu, protože mi to v mnohém usnadnilo mé rozhovory s lidmi a celkově mou práci.

Poté jsem navázal hlubšími rozhovory, které jsem opět prováděl v obou lokalitách.

Při hlubších rozhovorech s osmi respondenty z každé lokality jsem si zapisoval poznámky z rozhovoru a po příchodu z terénu je přepsal do práce. Vše samozřejmě po souhlasu respondentů.

2. TEORETICKÉ UKOTVENÍ TÉMATU

Rozvoj urbanismu² jako vědní disciplíny je zapříčiněn rozvojem měst a tím, že se stále více lidí zajímá o bydlení ve městech, z nichž některá už mají problém přijímat nové lidi, jelikož dopravní infrastruktura není tak vyspělá, stejně jako počet dostupných bytů či domů je velmi omezený. Jedni z prvních autorů, kteří se věnovali urbanismu, byli zástupci Chicagské školy.

2.1. Chicagská škola

„Řada autorů, kteří působili mezi 20. a 40. lety 20. století na Chicagské univerzitě – zejména Robert Park, Ernest Burgess a Louis Wirth – přišla s názory, jež se na dlouhá léta staly základem teorie a výzkumu sociologie města. Dvě koncepce vyvinuté touto „chicagskou školou“ si zaslouží zvláštní pozornost. Jednou z nich je takzvaný ekologický přístup k analýze města; druhá, jejímž autorem byl Louis Wirth, popisuje *urbanismus jako způsob života*“ (Park 1952, Wirth 1938 in Giddens 1999: 449).

2.2. Ekologie města

V této podkapitole nalezneme důvody, jak se město „sebereguje“ a samo udržuje při životě. V prvních studiích měst se průmysl nachází na strategicky výhodných místech, jako jsou okolí řek, poblíž dálnic a podobně. Lidé hledají bydlení v blízkosti takových míst, čímž zákonitě roste cena nemovitostí, v souvislosti s vyšší poptávkou. V centru se začíná tvořit zábava, vznikají kluby a kavárny, zatímco bohatí lidé se začínají stěhovat na předměstí, která se tvoří okolo centra (Giddens 1999: 449-450).

² Urbanismus nauka o stavbě lidských sídel (Slovník cizích slov)

Města jako taková v minulosti neměla potřebu řešit, zda zasahují do krajiny, protože nebyla příliš velká a tím pádem tolik krajinu neohrožovala. Jenže s příchodem průmyslu do měst nastává i masivní stěhování lidí za prací, což způsobuje rozrůstání měst a začínají se projevovat snahy o záchranu životního prostředí ve městech. „Protože hlavní snahy směřovaly k záchraně významných přírodních oblastí, docházelo k opominutí člověkem vytvořeného a obývaného prostředí – zastavěného území sídel, především měst. Teprve mnohem později se rozšiřuje pohled na lidskou činnost ve snaze po jejím směřování k větší odpovědnosti vůči životnímu prostředí a snížení negativního antropogenního působení. Proto se postupně do zorného úhlu dostávají i města a zastavěná prostředí. Město se ukazuje jako nezanedbatelné pro další environmentální snahy, neboť právě překotným růstem měst a počtu obyvatel dochází k nejdramatičtějším změnám“ (Hledíková 2009: 70).

Tuto skutečnost můžeme vidět i na příkladu Pardubic, kdy se dnes městské obvody snaží vysazovat novou zeleň a budovat parky, jak mi potvrdili zástupci úřadů, se kterými jsem hovořil v průběhu práce.

2.3. Urbanismus jako způsob života

Další urbanistickou teorii zastával Louis Wirth.

„Protože jsou obyvatelé měst vysoce mobilní, zůstávají pouta mezi nimi poměrně slabá. Lidé jsou trvale zapojeni do mnoha rozličných činností a situací; „tempo života“ je rychlejší než na venkově. Soutěž převažuje nad spoluprací. Wirth připouštěl, že sociální vztahy ve městech vedou k vytváření čtvrtí různého charakteru, z nichž některé si zachovávají rys malých obcí. Například v přistěhovaleckých čtvrtích nacházíme tradiční typy svazků mezi rodinami a většina lidí zná ostatní osobně.

Čím více se však takové čtvrti stávají součástí městského prostředí v širším smyslu, tím méně těchto rysů přežívá“ (Giddens 1999: 451).

Wirth považoval sociologii bydlení za jednu ze zaměřených věd, která nám vedle architektury, stavebnictví, ekonomie nebo práva umožní pochopit problémy bydlení a jejich řešení. Vymezil tři základní oblasti: bydlení jako hodnota, propojení bydlení a komunity a bydlení a sociální politika. Fascinovaly jej také otázky, co jsou lidé kvůli bydlení schopni obětovat, proč jsou ochotní bydlet v nemovitostech, kde již někdo bydlel a tak dále (Wirth 1964: 293-298 in Ferenčuhová 2013: 87).

Vývoj měst dokumentují i následující řádky: „Poté, co se namísto textilního průmyslu začaly rozvíjet služby včetně finančnictví, se proměnila sociální struktura čtvrti. Dělnictvo bylo vystřídáno vyšší a střední třídou, která namísto do hostince směřovala do nových nákupních center a místo sociální demokracie volila konzervativní nebo nové politické strany. Výsledkem byla sociálně segregovaná čtvrť, nový rys v urbanismu, který vystřídal sociálně smíšené typy předměstských čtvrtí, obvyklé v desetiletích po druhé světové válce“ (Nilsson 2010 in Klusáková 2012: 177).

2.4. Reakce na chicagskou školu

Chicagská škola je brána jako průlomová při zkoumání a bádání o urbanismu.

V Československu se ale mnohdy nesetkala s pochopením, a pokud ano, tak ve velmi chladném zájmu českých autorů. „Reakce české sociologie na chicagskou školu v období od roku 1925 až do současnosti měla čtyři formy: (1.) První forma byla reprezentována skupinou autorů, kteří její přístup odmítali, anebo nevnímali; (2.) Druhou formu představovali sociologové, kteří o její práci věděli a víceméně neutrálně o ní referovali; (3.) Třetí formou

byly pokusy interpretovat školu hlubším způsobem v kontextu vývoje americké sociologie v první polovině 20. století; tato forma zahrnovala jak kritiku, tak i pozitivní ocenění; (4.) Čtvrtá forma je poměrně různorodá. Jejím společným jmenovatelem je přijetí základních teoretických, případně jen metodologických principů školy“ (Musil 2012: 404).

A jaký je podle Giddense výhled do budoucnosti? „Zdokonalené komunikační systémy umožňují lidem žít ve větší vzdálenosti od pracoviště než dříve. Zároveň se jejich pracoviště stěhují za nimi, protože nový průmysl vzniká mimo centra měst. V některých starších městech – zejména v těch, jimž původně dominovaly továrny – bude pokračovat odliv obyvatel, kteří budou odcházet jinam. Tyto okolnosti však budou také stimulovat další přestavbu dělnických čtvrtí na středostavovské; když totiž nemovitosti v těchto oblastech dostatečně zchátrají, poklesne jejich cena natolik, že je bude možné za přijatelné náklady koupit a renovovat“ (Giddens 1999: 468).

V mnoha lokalitách ale vznikají i různé problémy, jako je například chátrání nevyužívaných budov. V Pardubicích jich nalezneme několik, přičemž o mnoha dalších se dosud neví, že nejsou využívány, například stará budova ve Smilově ulici v Pardubicích, nebo nedávno zbouraný objekt u pardubického Pivovaru. Tyto budovy ohrožují kolemjdoucí, protože z nich neočekávaně mohou odpadat části zdí a dalších materiálů, které se ulamují z původní konstrukce. Problémem jsou také lidé, kteří do těchto budov chodí přespávat, nebo je pouze ze zvědavosti navštěvovat. Jak popisuje Terézia Šimová, urban exploreři³ vstupují do těchto chátrajících objektů, jako jsou staré budovy, opuštěné sklady, nemocnice a podobně na vlastní nebezpečí a to přesto, že vědí, že se jedná o cizí a hlavně soukromý majetek. Tito lidé to dělají

³ Lidé, kteří vstupují na cizí, většinou opuštěný a chátrající pozemek, přestože vědí, že je to nelegální

ze zvědavosti, ale často si způsobí zranění, protože budovy jsou ve špatném technickém stavu (Šimová 2016: 52).

2.5. Dnešní představitelé urbanismu

Mezi autory, kteří se věnují problematice současného světa, potažmo současných měst, patří etnolog Marc Augé, který popisuje: „A když jsme se zmínily o problémech současného města, narazili jsme zase na jiný typ světa a skutečnosti: město je nepochopitelné bez prostoru, v němž se rozkládá, jeho empirický rozměr je především prostorový. Světy, které jsme připomenuly předtím, se kombinují v prostorové skutečnosti města, jež je empiricky zahrnuje všechny. To je dnes základní obtíž veškerých úvah o městě, které nutně ústí do tázání, jehož objektem je celý svět jako realita, která je plně současná sobě sama.

Město, velké město, má své místo v literatuře, malířství a dokonce i v hudbě: to znamená, že je exemplárně objektem představ – představ, jejichž skromnou a individuální verzi můžeme nalézt v tom, co říkají obyvatelé města dobrovolně o vztahu, který k němu mají, o dějinách, které je s nimi spojují, o způsobech, jakým jim pravidelně procházejí. Jestliže se dnes s oblibou mluví o „krizi města“, nejde tu prostě a jednoduše o urbanistické, architektonické nebo sociologické problémy, které vyvolává nebo zvětšuje rozšiřování města, nýbrž o problémy hlubší, protože si stále obtížněji vytváříme představu města. V tomto smyslu odpovídá „krize města“ obecnější krizi představ o současnosti“ (Augé 1999: 109).

Některé z dalších autorů zmiňuje ve svém textu dvojice autorek Michaela Ferencová a Jana Nosková. Zabývají se také historií urbanismu v Československu, sledují jeho počátky a mapují zvýšený zájem o urbanismus v průběhu let. Mezi autory, kteří se urbanismu věnovali, či stále věnují, patří A. Bitušíková, K. Popelková, D. Luther, O. Skalníková a další. Mezi první studie města patří disertační práce Petera Salnera, která se věnovala Bratislavě. Další

výzkumy probíhají v Brně, Trenčíně nebo Bánské Bystrici. Studiu venkovských malých měst se zabývá Václav Frolec (Ferencová, Nosková 2009: 13-16). Jeden z nejznámějších autorů je také Jiří Musil, který se věnoval urbanismu v Česku hlavně před rokem 1989 a napsal díla jako: Sociologie soudobého města (1967), Sociologie bydlení (1971) nebo Urbanizace v socialistických zemích (1977). Jiří Musil se prosadil i v Anglii, omezenou dobu působil na prestižní škole London School of Economics (Ferenčuhová 2013: 185).

2.6. První panelové domy

V této kapitole je vysvětleno, proč vznikaly panelové domy, proč byly potřeba a k čemu pomáhaly v městech, kde se stavěly. „Na zprůmyslnění se země východoevropského socialismu plně orientovaly, až když se vymanily ze zátěže socialisticko-realistických historizmů. Centrální plánovači postřehli, že historizující excesy stalinské sověly jsou velmi nákladné a pokud chtějí řešit tíživou bytovou situaci, je třeba se jich vzdát. Kritika archaizující architektonické linie uvolnila pragmatickou bytovou výstavbu a zavedení prvních sovětských panelových domů, přestože se experimenty s výstavbou prefabrikovaných objektů i v SSSR uskutečnily již koncem 40. let. Tento signál byl znamením pro změnu i v satelitních zemích Evropy a tedy i ČSR. Tehdy se dostalo ke slovu také úsilí, které bylo mezi projektanty například ve Zlíně stále přítomné. Zde byla Baťova pragmatická orientace na zprůmyslnění a racionalizaci výroby i výstavby trvalým vzorem a odtud pochází i koncept panelového domu, který se jako první rozšířil po celém Československu“ (Dulla 2014: 221-222).

Československá vláda začala reagovat na nedostatek bytových jednotek až později. Stalo se tak až v šedesátých a sedmdesátých letech, kdy vláda investovala poměrně velké finanční prostředky do výstavby nových bytů v panelových domech. Tím ale dochází k nerovnoměrnému rozvoji, protože stát investuje do výstavby nových domů a bytů, ale na

opravy a renovaci stávajících již tolik nepřispívá. Důsledkem je degradace centrálních částí měst s předválečnou zástavbou (Růžička 2010: 143). V Pardubicích je to případ Polabin, kde po výstavbě tohoto sídliště bydlelo mnoho rodin, jejichž členové pracovali v chemickém závodě Semtín, viz kapitola Polabiny str. 29-30.

3. SOUČASNÉ URBANISTICKÉ AKTIVITY

V dnešní době existuje v České republice několik spolků nebo sdružení, které se zabývají problémy měst a jejich zástavby. Poukazují na problémy, které vznikají ve městech, nebo které způsobují obyvatelé různých lokalit. Věnují se veřejnému prostoru, zástavbě, někdy i problémům konkrétních lidí. Zde uvádím dva spolky, jejichž činnost je nejvíce blízká mé práci.

3.1. Offcity

V Pardubicích působí zapsaný spolek OFFCITY. Tento spolek se věnuje urbanismu v Pardubicích, koná zde různé průzkumy, pořádá přednášky a tak dále. Za tento spolek se mnou komunikovala paní Šárka Zahálková, která byla velmi otevřená a v mnohém mi pomohla. Domluvili jsme se na sdílení některých materiálů a předala mi kontakt na pana Františka Václavíka, který se zabývá historií sídlišť, ale i jednotlivých budov. Podařilo se mi s ním sejit a probrat problematiku bydlení Pardubic, historii města a posléze mi poslal materiály o počátcích výstavby Polabin a Dubiny, které sepsal pan Miloš Návesník. Tyto materiály jsou uvedeny v popisu lokalit (Popis lokalit str.29-31). Miloš Návesník byl architekt a urbanista, který projektoval velkou část Pardubic po druhé světové válce. Podílel se na výstavbě sídliště Dukla, jako hlavní projektant je zapsán pod sídliště Višňovka. Mimo jiné navrhl i zimní stadion v Pardubicích. Za jeho éry se stavěly Polabiny a Dubina (Milan Zlínský 2012).

Off city se věnuje také veřejnému prostoru města, přičemž vede různé debaty o veřejných prostorech a pořádají také výstavy, jako byla například výstava panelových bloků na sídlišti Karlovina, kde sdružení ve veřejném prostoru ukazovalo historii této lokality pomocí menších panelových bloků. Veřejnému prostoru se věnuje také Pavel Pospěch: „Vychází

z přesvědčení, že nejdůležitějším specifickým veřejného prostoru je to, že se v něm lidé setkávají s osobami, které neznají. Lze tak hovořit o tom, že pro veřejný prostor je typická přítomnost „cizinců“ a jejich nepředvídatelnost. Vyplývá z ní atraktivita veřejného prostoru, ale i potencionální pocit ohrožení“ (Pospěch 2015: 194 in Bernard 2016: 480).

3.2. Antropictures

Problematické bydlení a veřejného prostoru se věnuje také neakademické výzkumné studio Anthropictures. Tato organizace se zabývá společenskými problémy, urbanismem a dalšími výzvami, které se pomocí aplikovaného přístupu snaží řešit. Tématicky se zaměřuje na plánování a tvorbu veřejného prostoru, komunitní mapování, sociální integraci a další (Anthropictures 2017). Toto studio jsem do práce zařadil proto, že se věnuje podobným problémům, jaké najdeme i v Polabinách nebo na Dubině.

Tato organizace se věnuje také veřejnému prostoru, přičemž jedna z prací se věnuje sídlišti v Plzni, kde se scházejí lidé na veřejném prostranství. Starší obyvatelé tvrdí, že se v tomto prostoru schází narkomani a celkově problémová mládež. Ovšem respondentka Anthropictures popisuje, že je to spíše romantizující místo, kde se mladí schází popovídat a někdy popíjet alkohol. Romantizující proto, že z tohoto místa je krásný výhled na Plzeň, proto zde mladé zamilované páry chodí trávit volný čas, což ale vadí starším lidem, kteří tvrdí, že zde fetují a podobně (Anthropictures 2017). Tato studie je zajímavá, protože jsem při procházení Polabinami a Dubinou viděl podobné situace, kdy mladí lidé sedí na lavičkách ve veřejném prostoru a popíjejí alkohol. Z jejich pohledu to je naprosto v pořádku, ale residenty, kteří v takové lokalitě bydlí, si velmi často stěžují na hluk a nepořádek, což dokazuje případ polabinského hotelu a hotelu Hůrka na Dubině, kde se tito lidé často schází.

4. LOKALITY VÝZKUMU

Nyní se pojdme podívat, jak se vlastně utvářely sídliště do podoby, v jaké je známe dnes.

Zde pro názorné představení obou lokalit vidíme, v jaké části Pardubic se ta která nachází.

Z mapky můžeme vyčíst, jak je lokalita vzdálena centru města či jak je rozlehlá.

Obrázek č. 1 - Administrativní mapa Pardubic

(Český statistický úřad – dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11272/18058864/0.324_OpenElement&FieldElemFormat.gif/bc23881a-4873-4efc-918a-cfcb8c2b0082)

4.1. Polabiny

Městská čtvrť Polabiny byla vybudována na pravém břehu Labe mezi městem a hlavní průmyslovou oblastí. Svou polohou tvořila protiváhu bytové výstavbě, která se dosud šířila převážně na jih a východ od centrálního obvodu města. Výstavba byla zahájena v roce 1959 po vyčerpání všech vhodných míst v intravilánu města. První náměty na stavbu předměstí na pravém břehu Labe byly obsaženy ve směrném plánu prof. Dr. A. Mikuškovice a Dr. Fr. Kerharta z roku 1946. V roce 1952 až 1953 byly zpracovány plánovací podklady na stavbu sídliště. Základním předpokladem pro stavební využití zvoleného území bylo jeho komunikační zpřístupnění a ochrana proti záplavám za maximálních průtoků vody v řece Labi. Ještě před zahájením výstavby sídliště byl zahájen v roce 1960 provoz přes nový most a silnici vedoucí od centra Pardubic směrem na Hradec Králové a k průmyslové oblasti Východočeských chemických závodů (dnes Synthesia). V souladu s potřebami budoucího splavnění Labe byly současně s výstavbou sídliště prováděny na řece úpravy, které měly odstranit nebezpečí záplav od roku 1968. I. etapu sídliště zajišťovala dopravně komunikace vedená napříč územím, jejíž zemní těleso plnilo současně funkci dočasné inundační hráze. V průběhu výstavby sídliště byl založen proti nepříznivým vlivům chemické výroby ve VCHZ souvislý lesní pás o rozloze cca 135 ha. V roce 1958 byla vypsána na řešení nové městské čtvrti celostátní, veřejná soutěž. Vítězný návrh Doc. Ing. arch. J. Krásného se stal podkladem pro další územně plánovací práce. Podrobný územní plán byl vypracován v roce 1959, výstavba inženýrských sítí byla započata v témže roku, první bytové objekty byly postaveny v r. 1961. Sídliště bylo zpočátku členěno na 3 okrsky po 6 000 obyvatelích, v průběhu výstavby jednotlivých okrsků docházelo k úpravám, zahušťování zástavby a zvyšování podlažnosti. Celý soubor byl rozšířen o další okrsek na západní straně směrem k Rosicím n. L. V každém okrsku bylo v komplexnosti vybudováno základní občanské

vybavení. V jižní části souboru bylo uvažováno obvodní občanské vybavení, ale nebylo podle plánu realizováno ani po skončení bytové výstavby v roce 1975. Kromě tohoto střediska byla k sídlišti připojena poliklinika, chystalo se vybudování sportovního zařízení a park při slepém rameni Labe. Se sídlištěm sousedí okrsek ubytoven „Stavařov“, ubytovny Vysoké školy chemicko-technologické a ubytovací zařízení tehdejšího Průmstavu. Celková rozloha sídliště byla 92 ha včetně centra, sadů a hřišť 124 ha. Na sídlišti bylo do roku 1975 postaveno 7210 bytů pro 20 890 obyvatel (bez přechodně ubytovaných osob) a bez obyvatel v obytných objektech postavených dodatečně při Stavařově. Hlavním projektantem čtvrti byl arch. M. Návesník. (Návesník - rok neuveden)

Dostavba tohoto sídliště:

Centrum obvodu bylo pro nedostatek finančních prostředků budováno teprve od roku 1988 v souvislosti s mimořádnými investičními akcemi chemických závodů a s naléhavou potřebou nových bytů. Plocha potřebná pro dostavbu činila 13 ha, bylo zde navrženo 1565 bytů pro 5 297 obyvatel. V centru byl navržen kulturní dům se sálem 400 a 200 míst, prodejny, zařízení služeb, lidová škola umění, obchodní dům o 1500 m² prodejní plochy. Dále zde byla navržena expozitura pojišťovny, spořitelny a poštovní úřad, služebna Veřejné bezpečnosti. Jako součást centra byla navržena ubytovna chemických závodů s kapacitou 400 lůžek se stravovacím zařízením, ubytovny tehdejší Tesly s 230 lůžky a školicím střediskem. Kromě toho byl v centru navržen hotel s kapacitou 150 lůžek. Dokončení výstavby bylo uvažováno v roce 1992. V rámci dostavby sídliště bylo navrženo tělovýchovné zařízení s hřišti pro tenis, odbíjenou, házenou, košíkovou a fotbal. Vedoucím projektantem dostavby byl arch. Soběslav Macas. Na projekčních pracích se dále účastnili Ing. M. Ryšavá, Ing. J. Preisler, B. Komínek, O. Hybský, J. Kadlec, Fr. Kamenický, Ing. J. Kulhánková a další (Návesník - rok neuveden).

Zde přidávám jednu zajímavost z doby, kdy Polabiny ještě nebyly dostavěné. Zdeněk Bičík ve své publikaci píše: „Polabiny. Největší a nejmodernější sídliště Pardubic na pravém břehu Labe; jeho výstavba byla zahájena roku 1959. Sídlíště bude dokončeno v roce 1976 a bude v něm bydlet okolo 25.000 obyvatel (Bičík 1974: 59).

Když se podíváme na původní plány, zjistíme, že ne ve všech směrech byly dodrženy.

„Koncepte byla taková, že po okrajích sídliště měly stát nižší domy, směrem blíže k městu se měla výška domů zvyšovat. Předpokládalo se také, že jednotlivé okrsky budou propojeny nadchody a podchody. Centrum sídliště mělo tvořit tělovýchovné centrum a zeleň“ (Hofman, Paleček, Řeháček 2016: 113).

Pokud se dnes projdeme po Polabinách, zjistíme, že realita je od původní koncepce odlišná. Na okraji Polabin nalezneme nižší domy, ale nadchody a podchody v Polabinách jsou opravdu výjimečně. Centrum není tvořené tělovýchovným centrem ani zelení. Ale původní koncepce těžko mohla předvídat, jaká bude realita za desítky let.

4.2. Dubina

Sídliště bylo postaveno ve východní části města mezi silnicí na Sezemice, lesem Dubina a zastavěním při ulici Věry Junkové. Celý soubor měl rozlohu asi 56 ha a byl řešen, jako obytný „superblok“ propojený s lesoparkem na jihovýchodní straně sídlištní zelení. K zeleným pásům vedeným sídlištěm byla připojena veškerá občanská zařízení vyžadující klid a pěší docházku. Doprava hromadná i individuální byla navržena tak, aby obsloužila soubor z obvodových komunikací a zůstala na okraji. Tím bylo docíleno toho, že celý blok nebyl dopravou rušen a byl umožněn bezpečný pohyb pěších. Obchodní zařízení navazují na zastávky hromadné dopravy a pěší trasy uvnitř sídliště. Realizace výstavby začala již od roku 1972. Podle úvah

z šedesátých let měla být celá plocha věnována svépomocné družstevní výstavbě a dle této koncepce byla realizována obytná skupina o 640 bytech v západní části území a také domov důchodců. Na počátku sedmdesátých let v důsledku zvýšených požadavků na realizaci dodavatelské formy výstavby byla koncepce projektové dokumentace přepracována. Podle podrobného územního plánu z roku 1975 byly realizovány dvě velké obytné etapy označené jako Dubina III/1 a III/2 celkem o 2506 bytech s vybaveností odpovídající 12000 obyvatel. Realizace byla zahájena v roce 1979. Počátkem osmdesátých let byla v části území vybudována skupina rodinných domků o 120 bytech Dubina I. Koncem 80. let byla zahájena poslední stavba – Dubina III o 350 bytech. Celkem bylo ve všech uvedených částech sídliště navrženo 3616 bytů pro 12000 obyvatel. Autorem Dubiny I a domova důchodců byl arch. J. Třeštík. Dubina III/1 a III/2 se budovala podle návrhu arch. J. Háce, Dubinu III/3 projektoval arch. Fr. Příborský. Rodinné domky, které tvoří značnou část souboru, navrhovali architekti J. Třeštík, I. Přistoupil, J. Navrátil a P. Štěrba. Občanskou vybavenost navrhovali arch. P. Jícha - zdravotní středisko, základní školu a centrum občanské vybavenosti arch. J. Hác s A.Zahradníkem (Návesník – rok neuveden).

Dubina je velmi hustě zastavěna panelovými domy, o čemž v obecné rovině hovoří i autoři knihy *Evropské město*, kde popisují vývoj města ke konci šedesátých let, tedy v době, kdy se začínalo s výstavbou sídliště Dubina. „Už na sklonku šedesátých let přišla další vlna hledání nového typu města. Byla to vlna daná okouzlením novou technikou (a možná i romantickými knihami), doba, která přemýšlela o městech krácejících, o městech dynamicky se měnících. Jenomže to byla taky doba, která přemýšlela, jak do města dostat co nejvíce lidí, jak minimalizovat zbytečné prostory. Doba, která začala přemýšlet o zahuštění toho, co již ve městech bylo (příčemž tento trend asi paradoxně trvá dodnes)“ (Sedláková 2010: 254).

5. ROZHOVORY Z LOKALIT

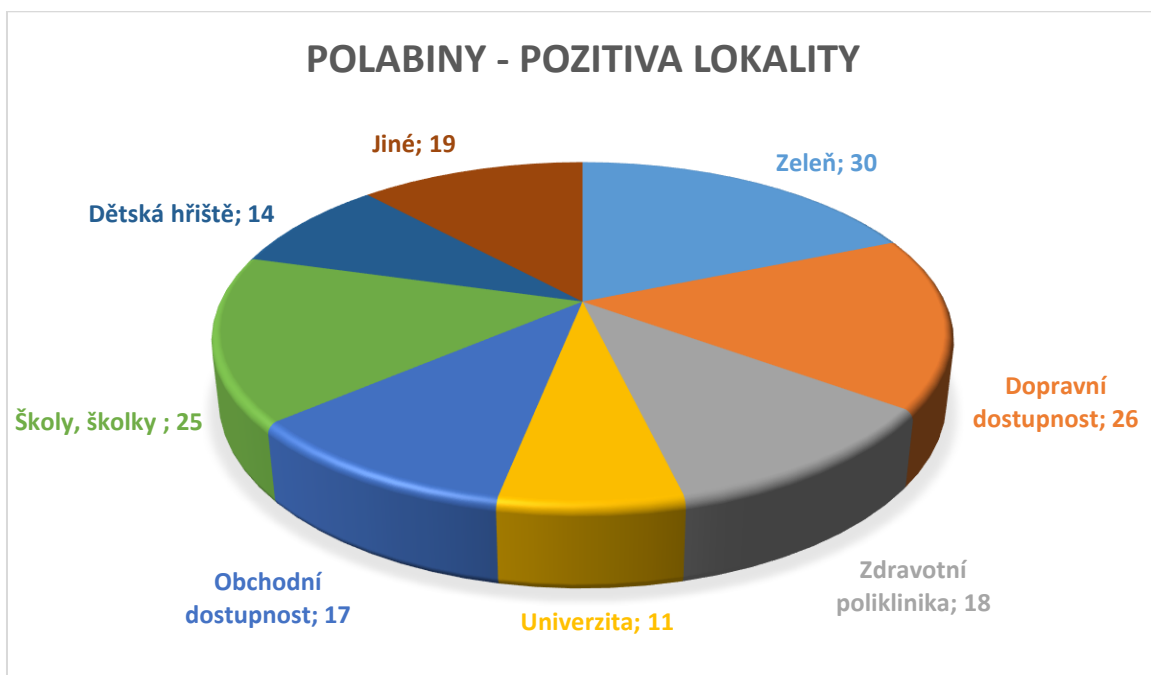
5.1. Polabiny

Jak jsem již uvedl v kapitole „Fáze výzkumu“, v každé lokalitě jsem provedl 160 rozhovorů s lidmi přímo v ulicích. Došel jsem k následujícím závěrům.

5.1.1. Pozitiva

Do grafu jsou zahrnuty všechny odpovědi, které v celkovém součtu uvedlo alespoň 5% respondentů. Odpovědi, které se do samostatné kategorie nevešly, jsou uvedeny v kategorii „jiné“.

Graf č. 1 – Polabiny – Pozitiva lokality

(Autor práce)

Zeleň:

Většina respondentů byla velice nadšená z toho, kolik je v Polabinách zeleně, respektive přírody celkově. Kvitovali to hlavně z důvodu, že se mají jít kam projít a relaxovat. Nejčastěji hovořili o okolí rybníku Bajkal, jehož okolí i rybník samotný byl nedávno revitalizován, a kolem kterého vede stezka přírodou pro pěší, která vede do centra města. Dalším místem, které lidé často zmiňovali, je stezka kolem řeky Labe, kam si také chodí odpočinout, případně zasportovat. Mladá žena okolo dvaceti let řekla: „Chodím běhat kolem Labe každý den, dobíjí mě to energii a odpočinu si, jsem ráda, že tady je taková možnost.“

Dopravní dostupnost:

Lidé v Polabinách mají pozitivní náhled na městskou hromadnou dopravu v této lokalitě. Je to pochopitelné, protože zastávky hromadné dopravy jsou velmi časté a snadno přístupné. Lidé byli rádi i za to, že větší nákupní centra mají také svou zastávku, takže se za nákupy pohodlně dostanou. Někteří občané se zmínili i o tom, že obslužnost MHD je pro ně důležitá, protože jejich děti jezdí do škol, či na kroužky do města a oni je nemusí vozit auty, či složitě doprovázet. Mladý muž ve věku zhruba dvaceti let řekl: „Pracuji v centru, ale jsem tam za pár minut, autobus mi staví skoro pod okny, takže jsem spokojený.“

Zdravotní poliklinika:

Zdravotnické zázemí poblíž svého bydliště kvitovali zejména starší občané, kteří jsou rádi, že se při zdravotních komplikacích dostanou za lékařem svépomocí a nemusí dlouze cestovat za pomoci. Další skupinou, která hojně uváděla lékařskou péči v okolí svého bydliště jako velké plus, byly rodiče s menšími dětmi, kteří zde mají praktické lékaře pro své potomky a v případě nemoci nemusí s dětmi nikam jít. Paní důchodového věku mi potvrdila, že je pro

ni lékařská péče v blízkosti domova klíčová: „Mám tu svého lékaře, chodím tam dvakrát i třikrát za týden pro léky, co bych si bez toho počala, to nevím.“

Univerzita:

Univerzita Pardubice je pro mnoho lidí zdrojem obživy. Z mých respondentů bylo několik, kteří v této lokalitě pronajímají byty studentům, a proto jsou spokojení. Další část obyvatel na univerzitě přímo pracuje, takže jsou rádi, že to mají blízko ze svého bydliště. Ale nejvíce jsou spokojení samotní studenti univerzity, protože ti mají svou školu prakticky v místě bydliště, čímž se jim rapidně snižují finanční náklady, které by museli v jiných městech vynaložit za bydlení a dopravu. Hovořil jsem s pánem, který právě zde pronajímá byty studentům: „Pro mě to je ideální volba, o studenty není nouze, mají to blízko a mně to platí hypotéku k bytu.

Takže je to prospěšné pro obě strany.“

Obchodní dostupnost:

Obchodní centra a nákupní domy jsou v Polabinách velmi dobře dostupné. Výhodou je, že jsou na okraji lokality, ale zároveň i v dobré vzdálenosti jak pro chůzi, tak pro cestu autem. Toto oceňují zejména lidé ze střední generace, kteří po práci nemusí jezdit za nákupy mimo své bydliště, ale poměrně rychle vše vyřídí cestou z práce. O tomto tématu mi povídala žena, které bylo okolo padesáti let. „Po práci se vždy stavím na nákup, mám to pár minut autem od domu, pak přijedu domů a mám čas už jen pro sebe.“

Školy, školky:

V Polabinách se mimo univerzitu nachází také mnoho základních škol, ale také některé střední školy. Mozartovo Gymnázium je svou úrovní vzdělání vyhlášené. Školy a školky v rozhovorech uvedlo mnoho rodičů, kteří tak mají postaráno o své děti a nemusí se o ně bát,

pokud by musely cestovat mimo své bydliště. Na toto téma mi odpověděla mladá maminka: „Když byl kluk malej, tak jsme ho vodili, ale teď už je ve druhé třídě a může chodit sám, pro nás je to ulehčení, není se čeho bát, nemusí přecházet silnice, tak se nebojíme.“

Dětská hřiště:

V posledních letech je vidět snaha o vylepšení těchto veřejných prostor a proto se mnohá hřiště opravila, či plánují opravit. V této lokalitě se hřišť nachází velmi mnoho, což mi v rozhovorech potvrdilo mnoho žen na mateřské dovolené, které tak mají více možností, kde trávit čas se svými dětmi na čerstvém vzduchu. Na lavičkách u jednoho z polabinských dětských hřišť jsem krátce mluvil s tatínkem dítěte, které si zrovna hrálo. „Jsem rád, že tu jsou hřiště skoro u každého domu, nemusíme chodit daleko, ale děti si i tak vyhraju.“

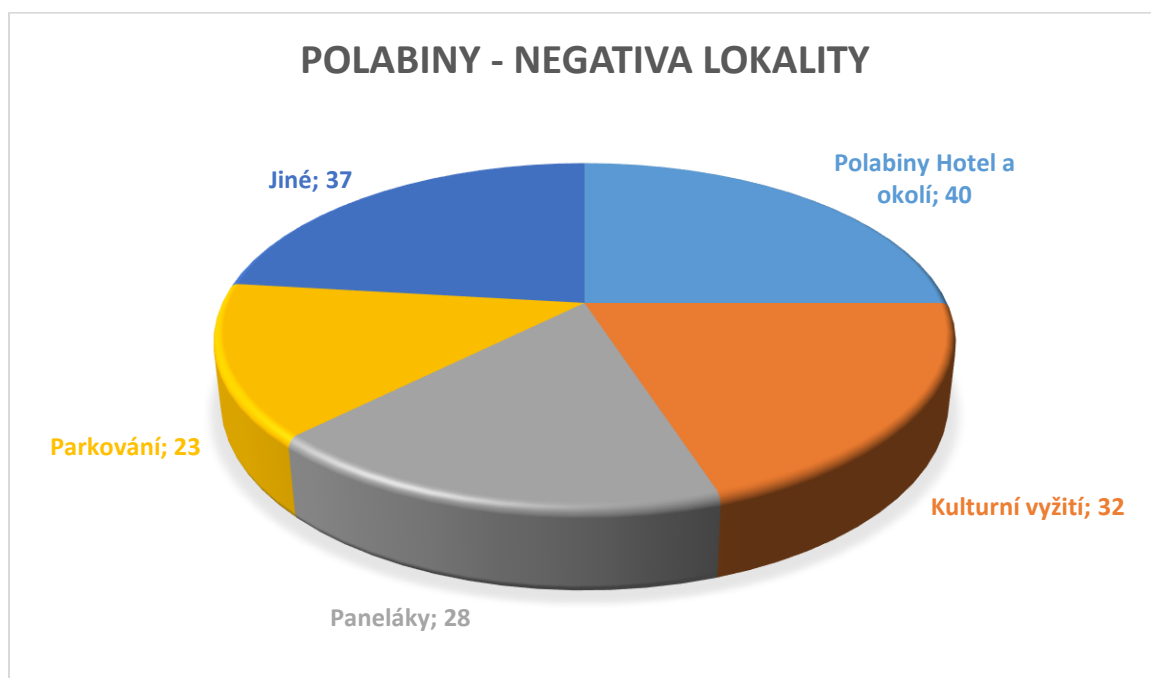
Jiné:

Do této kategorie spadají odpovědi lidí, které nebyly tak časté. Mezi těmito odpověďmi bychom našli například církevní budovu, poštu, policejní stanici, tenisová hřiště a tak dále.

5.1.2. Negativa

Následuje graf, který ukazuje negativa, která respondenti uvedli v rozhovorech. Opět jsou zde kategorie, které uvedlo alespoň 5% dotázaných, zbytek odpovědí je uveden v kolonce „jiné“.

Graf č. 2 – Polabiny – Negativa lokality

(Autor práce)

Polabiny Hotel a okolí:

Tato odpověď byla poměrně častá a bohužel i já, ze svého pohledu se s ní ztotožňuji. V okolí této zastávky se nachází několik problematických míst, kde se shromažďují sociálně slabší lidé a leckdy konzumují alkohol, či hlasitě pokřikují. Nachází se zde hotel, kde jsou ubytováni zaměstnanci různých firem, kteří jsou do těchto firem doporučení agenturami a většinou se jedná o zaměstnance ukrajinské, polské, slovenské nebo vietnamské národnosti. Poměrně často zde zasahuje policie. Nedaleko tohoto místa se nachází diskoklub, který je obklopen několika restauračními zařízeními. Místní občané si občas stěžují na rušení nočního klidu nebo nepořádek, který zde návštěvníci nechávají. Starší paní řekla: „Večer už ven radši nechodím, bojím se. Už jsem starší a nechci přijít k úrazu, že mi něco udělají.“

Kulturní vyžití:

Na tuto možnost si lidé poměrně stěžovali, protože v Polabinách není kulturní dům, či nějaké podobné zařízení. Konají se zde několikrát do roka slavnosti, ale nějaká pravidelná kulturní činnost zde občanům chybí. Maminka, která byla na procházce s menším synem, vypověděla: „Občas tu jsou kolotoče, občas tu někdo vystupuje, ale mohlo by to být častěji, malému se to líbí, chodili bychom rádi, je to zpestření.“

Paneláky:

Jak už samotný titulek napovídá, některým občanům se tato lokalita nezamlouvá z toho důvodu, že zde jsou často pouze panelové domy. Lidé z mladší generace, kteří zde prožili své mládí, mi v několika případech uvedli, že uvažují o stěhování, protože chtějí bydlet v domě, nebo zkrátka nechtějí mít sídliště plné panelových domů. Muž okolo padesátého roku věku řekl: „Je to tady nudný, všude, kam se podívám, jsou paneláky. Ale tak jsem tu zvyklý, stěhovat se kvůli tomu už nebudu.“

Fotografie č. 1 – Panelové domy v Polabinách

(Archiv autora práce)

Parkování:

Tento problém souvisí s předchozím bodem, protože se v Polabinách nachází velké množství panelových domů, bydlí zde mnoho lidí na malém prostoru, kteří leckdy nemají možnosti k zaparkování svých vozů. Na tento problém si stěžovalo více lidí napříč všemi generacemi, protože se to týká prakticky celých Polabin. Někteří z respondentů uvažují o koupi parkovacího místa před svým domem. Mladá žena, která zrovna šla od svého auta, mi řekla: „Však se na to podívejte, stojím hrozně daleko od svého vchodu a to jsem tu místo hledala skoro deset minut. Je to hrozný, ale nevím, jestli se s tím dá vůbec něco dělat, domy se posunout nedají.“

Jiné:

V této kategorii opět uvedu odpovědi lidí, které nebyly časté, přesto jsou některé z nich zajímavé. Lidem se například nelíbí studentské koleje kvůli hluku, větší množství heren a nonstop barů, drahé nájmy nebo velké ceny nemovitostí.

5.1.3. Rozhovory s osmi občany – Polabiny

V této podkapitole zmíním zajímavé body, které vyplynuly z hlubších rozhovorů s osmi lidmi v Polabinách. Odpovědi jsem si zapisoval do bloku a po příchodu z terénu okamžitě přepisoval do počítače. Pro anonymitu respondentů budu jména uvádět jako „respondent 1“ a podobně. S lidmi jsem vedl rozhovory v ulicích, přičemž jsem jim dopředu avizoval, že rozhovor bude trvat do deseti minut, abych je nezdržoval, či nějak neomezoval. Na přesný věk respondentů jsem se neptal, proto je uváděn orientačně. Lidé mohli volit ze škály 1-10, přičemž 1 je nejhorší a 10 nejlepší známka hodnocení pro svou lokalitu.

Respondent 1: muž, 20 let, známka 10.

Respondent 2: žena, 23 let, známka 4.

Respondent 3: muž, 35 let, známka 7.

Respondent 4: žena, 29 let, známka 9.

Respondent 5: muž, 52 let, známka 5.

Respondent 6: žena, 47 let, známka 8.

Respondent 7: muž, 65 let, známka 9.

Respondent 8: žena, 63 let, známka 4.

Velmi zajímavou odpověď uvedl respondent 5, který řekl, že v Polabinách žije od roku 1990, takže zhruba 27 let. Jako důvod uvedl, že se stěhoval za manželkou, která zde zdědila byt po rodičích a že v té době neměli na výběr, protože na nákup vlastní nemovitosti neměli finance.

Respondent 6 uvedl, že v Polabinách žije necelý rok, protože plánuje založení rodiny a tato lokalita je velmi příhodná pro rodiny s dětmi, protože tu jsou hřiště, stezky na procházky a příroda.

Respondent 1 uvedl, že se velmi zajímá o to, jak místní samospráva rozhoduje a co dělá pro občany. Potvrdil, že sleduje plán rozvoje, zda se dodržuje a také že sám podává náměty na zlepšení.

Respondent 8 uvedl, že ho nezajímá, co dělá městský úřad, protože nevěří tomu, že by to mohl nějak ovlivnit. Ze stejného důvodu ani nedává podněty ke zlepšení. Celkově ho politika nezajímá.

Respondent 7 uvedl, že by Polabinám dal celkovou známku 8, protože se mu tu dobře žije a nerad by lokalitu měnil. Dva body strhnul za problémy s parkováním a za nedostatečné kulturní vyžití. Jinak je v Polabinách spokojený. Zdůraznil, že se tu cítí bezpečně a že i jeho rodině se v Polabinách líbí.

Respondent 3 je v Polabinách spokojený jen zčásti. Důvodů má několik. Vysvětlil, že si myslí, že je v Polabinách velký rozdíl v místě, kde člověk bydlí. On sám má byt nedaleko hotelu Harmony a je velmi nespokojený s nepořádkem a hlukem v jeho okolí. Také se mu

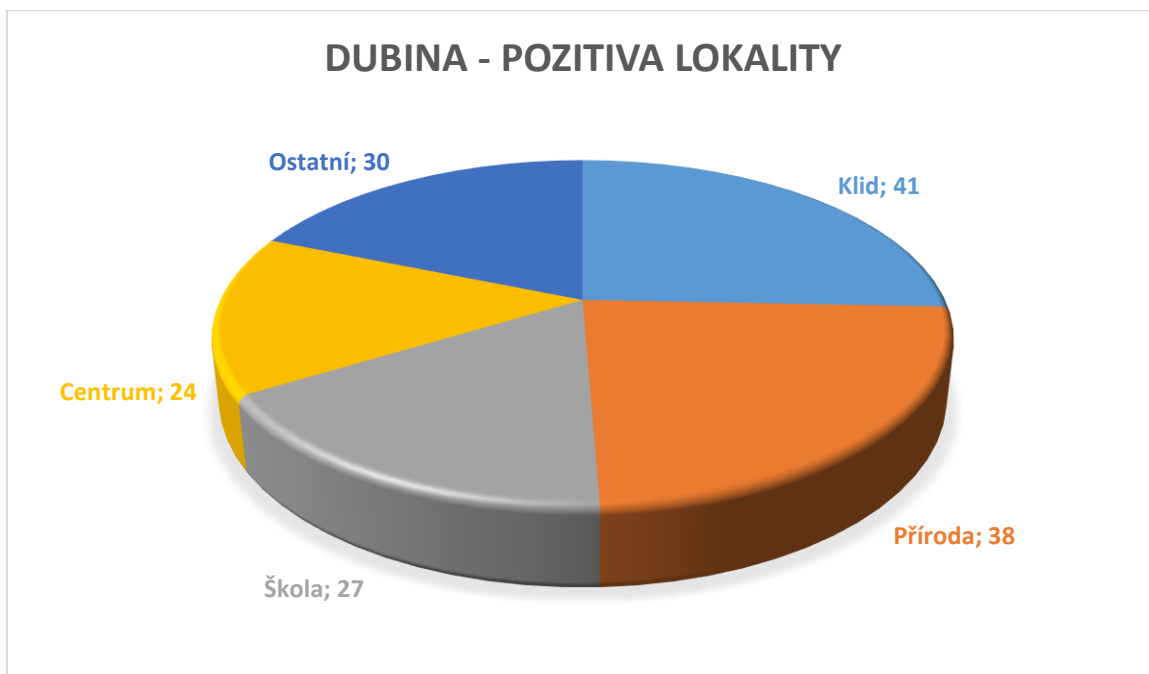
nelíbí noční život v okolí místní diskotéky, ale že se snaží zvyknout. Celkovou známku dává 5, protože Polabiny jako takové se mu líbí, ale nejraději by se přestěhoval do jiné ulice. Z rozhovorů s lidmi v Polabinách bylo znát, že až na některé nedostatky jsou v této lokalitě spokojeni. V každém rozhovoru dával dotazovaný známku své lokalitě, celkový průměr lokality je 7. Přičemž známky od lidí byly následující: 10, 4, 7, 9, 5, 8, 9 a 4.

5.2. Dubina

Níže uvedené dva grafy vznikly na základě odpovědí lidí, které byly pořízeny v lokalitě Dubina. Nejdřív se opět podíváme na pozitiva, druhý graf znázorňuje negativní odpovědi.

5.2.1. Pozitiva

Graf č. 3 – Dubina – Pozitiva lokality

(Autor práce)

Klid:

Lokalita Dubina se nachází na samém okraji Pardubic a je velmi rozlehlá. Mnoho lidí bydlí v panelových domech, které jsou od sebe poměrně dost vzdálené, nejsou zde prakticky žádné firmy, málo obchodů, zkrátka zde není typický městský ruch. Zejména starší lidé jsou za to rádi a ve svých odpovědích velmi často zmiňovali, že jim dělá dobře, pokud se mohou projít v okolí svého bydliště bez toho, aniž by je rušil okolní hluk. Jedna starší paní mi řekla: „Každý dopoledne chodím s pejskem na procházku, potkám sousedku, povídáme si a nikdo nás neruší. To je to, proč jsem tady spokojená.“

Příroda:

Jak jsem zmínil výše, Dubina leží na okraji Pardubic, a proto jsou pro mnoho lidí velkým lákadlem lesy a zeleň nedaleko jejich bydliště. Na okrajích Dubiny se v přírodě nachází dětské prolézačky a u nich posezení, kde lidé tráví čas se svými dětmi. Při rozhovoru mi jedna z maminek řekla: „Chodíme sem s malým skoro každý den, malej blbne na kolotoči, já tu sedím s kámoškou a kecáme.“ Na samém okraji Dubiny se také nachází několik stánků s občerstvením, či přímo restaurací, kde se zejména v létě zastavují cyklisté, nebo bruslaři kvůli občerstvení.

Škola:

V centru Dubiny se nachází velká základní škola, která je velmi výhodně strategicky umístěna. Rodiče se nemusí starat o dojíždění svých dětí, nebo se bát, že se dětem něco stane na cestě do školy. Škola pořádá i různé kroužky pro děti mimo čas výuky, takže nabízí rodičům více času, kdy mají zajištěno hlídání o své potomky. Mluvil jsem s otcem jednoho žáčka, který potvrzoval, že má díky škole a jejímu hlídání více času na své aktivity: „Malej je ve druhé třídě, to bych ho nepustil někam přes celé město autobusem. Proto jsem rád, že chodí

do školy pár minut od domu. Ráno ho tam doprovodím a odpoledne si pro něj přijdu. Po škole chodí ještě na kroužek angličtiny, takže to akorát vychází, že pro něj jdu rovnou z práce“.

Centrum:

V centru Dubiny se nachází menší náměstí, které bylo nedávno celé zrekonstruované. Najdeme zde restaurace, různé obchody, sídlo zde má státní policie a městský úřad Dubina. Lidé se zde potkávají, chodí spolu poobědvat a v letních měsících se na zdejším náměstí konají trhy, kde stánkaři prodávají rozmanité zboží od zeleniny až po oblečení. V centru je i mnoho laviček, kde si lidé mohou odpočinout a společně se pobavit. Zde jsem mluvil s pánem středního věku, který řekl: „Jsem obchodní zástupce, takže s klienty jednám po kavárnách a restauracích a jelikož jsem z Dubiny, v místním centru trávím hodně času, protože si s klienty domlouvám schůzky zde.“

Fotografie č. 2 – Dubina centrum

(Archiv autora práce)

Ostatní:

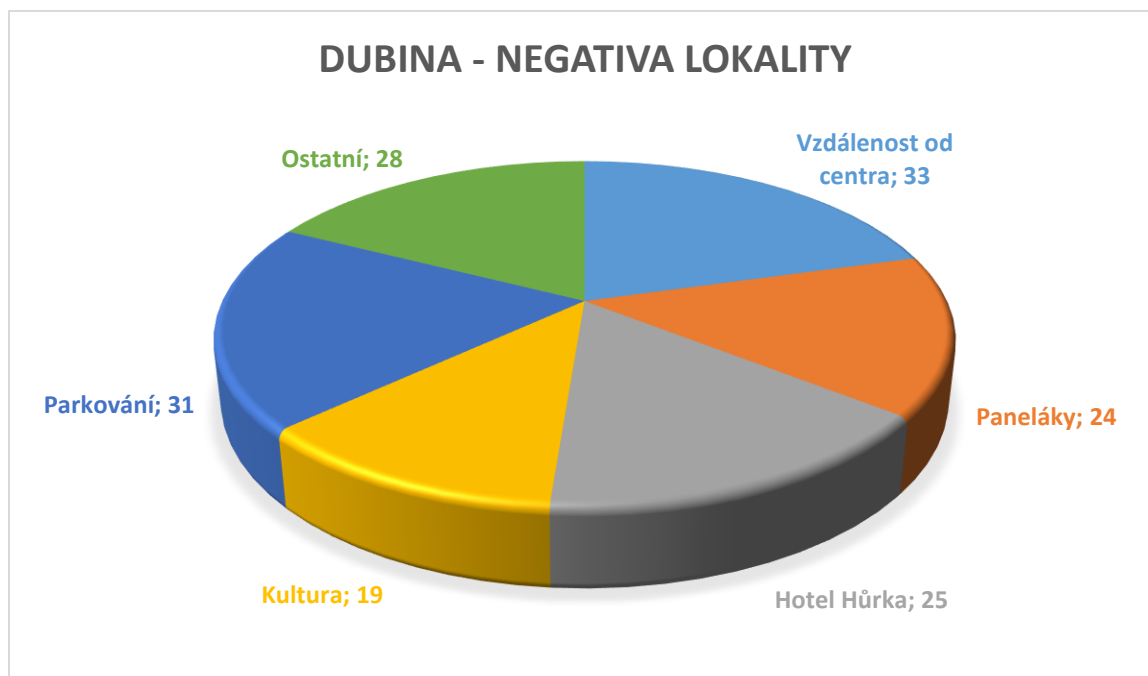
Do této skupiny patří několik zajímavých odpovědí, přestože se počtem respondentů neřadí do samostatné kategorie. Několik lidí se zmínilo o cenách nemovitostí, které jsou nižší oproti jiným lokalitám v Pardubicích. Tyto postřehy souvisí s vzdáleností do centra, protože nemovitosti na okraji Pardubic jsou pochopitelně levnější než ty, které jsou v centru.

Lidé také mluvili o výhodném postavení obchodních domů na Dubině, protože se nachází v těsné blízkosti. Od několika starších lidí jsem slyšel, že je pro ně výhodné, když mohou jít z jednoho obchodu do druhého a nemají to daleko, protože již neujdou větší vzdálenosti a zde mají vše blízko.

Několik lidí také kvitovalo, že mají v těsné blízkosti bydliště jednu z hlavních silnic z města, protože dojíždějí za prací a takto ušetří mnoho času, než kdyby museli přes celé město, které bývá ucpané.

5.2.2. Negativa

Graf č. 4 – Dubina – Negativa lokality

(Autor práce)

Vzdálenost od centra:

Tento bod zmiňovali lidé velmi často. Stěžovali si, že Dubina leží na samém okraji Pardubic, není zde mnoho pracovních míst, proto musí obyvatelé dojíždět do jiných částí Pardubic, což jim bere mnoho času a peněz za dopravu. Rodiče, kteří mají děti, říkali, že denně vozí své potomky na kroužky a podobně, což je měsíčně vyjde i na několik tisíc korun pouze za náklady na dopravu. Jeden z tatínků řekl: „Mám dvojčata, kluka a holku. Kluk hraje fotbal, holka tenis, takže jsem takovej celoživotní taxikář. Kluk trénuje Pod Vinicí, holka zase v Polabinách, snad ani nechci vědět, kolik benzínu projedím.“ Tento problém je do jisté míry způsoben tím, že Dubina je z velké části panelákové sídliště, proto je zde mnoho obyvatel na relativně malém území a nabídka práce zde nedokáže pokrýt poptávku místních obyvatel.

Paneláky:

I na Dubině mnoho lidí odpovídalo, že se jim příliš nezamlouvá bydlení v zástavbě, kde v drtivé většině převažují panelové domy. Tento důvod uváděli zejména starší lidé, kteří říkali, že díky panelákům je zde mnoho lidí, čímž zde vzniká nikdy neustávající hluk z činností, které právě větší množství lidí z panelových domů stále vytváří. Setkal jsem se i s odpovědí starší dámy, která mi vypověděla, že se večer bojí chodit ven. Uvedla: „Jak se setmí, tak už ven nechodím, všude je tu moc lidí, mladý se slezjaj u laviček, já se jich bojím, nemám to zapotřebí, aby mě nějaký z nich přepadl v tomhle věku.“

Hotel Hůrka:

Tato odpověď byla velmi častá. Hotel Hůrka vznikl poměrně nedávno tak, že byla přestavěna vojenská kasárna, kde po mnoho let bydleli vojáci. Tento hotel je nechvalně proslulý tím, že zde bydlí méně přizpůsobiví občané nebo lidé, kteří jsou z ciziny a jsou zde na různých montážích. Jeden můj kamarád od policie, který si nepřál být jmenován, mi potvrdil, že hlídky strážníků jsou zde na denním pořádku. „Jsme tam snad víc než na služebně, pořád tam dělají bordel, rvou se a fetujou. Jenže my tam jezdíme zbytečně, jednu rvačku uklidníme a za deset minut se rvou o pokoj vedle.“ Lidé z hotelu samozřejmě chodí mezi jiné občany této lokality, přičemž mi místní potvrdili, že není výjimkou, když popíjejí mezi panelovými domy, nebo něco pokřikují na místní. Místní pán okolo čtyřiceti let mi řekl: „To je strašný, co v tom hotelu bydlí za lidi. Já se o sebe postarám, ale bojím se o manželku a děti, když musejí chodit kolem nich z práce a ze školy, snad se nedočkám nějakýho napadení.“

Kultura:

Na toto téma také zaznělo mnoho negativních odpovědí. Na Dubině se nenachází příliš možností, kam lidé mohou jít za kulturou. Na Dubinu nejedí ani kočovná představení, jako je

například cirkus a podobně, ta většinou vyhledávají jiné lokality, kde je zájem lidí větší. Konají se zde trhy, což mnoho místních bere jako kulturní událost. Na toto téma hovořil postarší pán: „S manželkou máme rádi kulturu, divadelní hry a podobně, ale tady nic není. Občas zajedeme do divadla, jenže v našem věku je ta doprava už složitější. Je to škoda, protože ti mladí ani nevědí, co kultura je, když nemají možnost na ní zajít tady na Dubině.“

Parkování:

Na Dubině je problém s parkováním ještě palčivější, než je tomu v Polabinách. Na Dubině je mnoho panelových domů v těsné blízkosti a mezi nimi již nezbývá místo na parkování, proto není neobvyklé, že lidé, zejména ve večerních hodinách, parkují na trávě či chodníku. Nejvíce míst na parkování se na Dubině nachází v samotném centru, kde je zřízeno parkoviště, ale ani to leckdy nestačí a lidé velmi často parkují svá vozidla na parkovištích u místních supermarketů, přestože tam v danou chvíli nenakupují. Někteří lidé se kvůli nedostatku parkovacích míst rozhodli, že auto budou využívat jen minimálně a do práce jezdí hromadnou dopravou. To mi potvrdila i žena středního věku: „Bydlím tady asi patnáct let, dřív jsem všude jezdila autem, ale teď tu není místo na parkování, tak mám auto u rodičů na vesnici za Pardubicemi a do práce jezdím autobusem. Časově to vyjde stejně, protože je město stejně ucpaný.“

Ostatní:

Zde se opět dostáváme k odpovědím, které nebyly tak časté, přesto jsou některé z nich velmi zajímavé. Několik zejména starších lidí uvedlo, že jim vadí hlavní silnice, která vede z Dubiny na Sezemice, že je tu hluk a velký provoz, že by uvítali nějaký obchvat, aby se zdejší provoz zmírnil.

Naopak několik mladších lidí uvedlo, že se jim příliš nelíbí, že na Dubině není téměř žádná pracovní nabídka, protože zde nesídlí téměř žádné firmy, nebo úřady, kde by mohli pracovat, a tak musí za prací dojíždět do jiných částí Pardubic.

5.2.3. Rozhovory s osmi občany – Dubina

Podobně jako v Polabinách jsem si z rozhovorů zapisoval poznámky, které jsem po příchodu z terénu okamžitě přepsal do počítače. Respondenty jsem také upozornil, že rozhovor zabere do deseti minut, abych jim nějak nenarušil plány. Zde jsou nejzajímavější odpovědi od lidí, které budu opět jmenovat jako „respondent 1“ a tak dále. Lidé mohli volit ze škály 1-10, přičemž 1 je nejhorší a 10 nejlepší známka pro svou lokalitu. Zde je seznam respondentů.

Respondent 1: muž, 19 let, známka 7.

Respondent 2: žena, 21 let, známka 7.

Respondent 3: muž, 33 let, známka 7.

Respondent 4: žena, 32 let, známka 8.

Respondent 5: muž, 48 let, známka 5.

Respondent 6: žena, 55 let, známka 4.

Respondent 7: muž, 63 let, známka 9.

Respondent 8: žena, 67 let, známka 5.

Respondent 8 je důchodového věku, přičemž v rozhovoru zmínil, že na Dubině žije od roku 1981, že tehdy zde koupil byt, na který se skládala jeho širší rodina. Potvrdil, že se mu zde velmi líbí, protože je blízko přírody, kam s rodinou rád zajde na procházku.

Respondent 3 řekl, že na Dubině bydlí zhruba 7 let a to z toho důvodu, že velmi často jezdí pracovně směrem na Holice, takže si lokalitu vybíral kvůli dopravní dostupnosti, aby nemusel projíždět celým městem.

Když jsem se respondent 6 ptal, zda sleduje, co jeho obvod dělá pro své občany, velmi negativně řekl, že nic nedělají, nebo on aspoň nevidí žádné výsledky. Přiznal ale, že sleduje nástěnku úřadu a občas se účastní trhů a dalších akcí, které se zde konají.

Naopak respondent 7 úřad velmi chválil, zejména se mu líbilo, jak se zrekonstruovalo centrum Dubiny, dále chválil snahu o zlepšení parkování v lokalitě. Říkal, že situaci sleduje, ale zatím neměl důvod dávat nějaké podněty.

Respondent 1 dal Dubině celkovou známku 4, protože se mu líbí, že sídlištěm nevedou velké silnice, tudíž zde není takový hluk a nemusí se bát o své potomky, když si venku hrají. Nelíbí se mu, že zde není tak velké kulturní vyžití, ale celkově je s lokalitou spokojený.

Respondent 4 dává známku 6, protože se mu nelíbí, jak je Dubina daleko od centra města a dokonce kvůli tomu uvažuje o stěhování. Naopak se mu líbí, že je během několika minut chůze v přírodě. S lokalitou je poměrně spokojený, ale velmi se mu nelíbí již zmíněná vzdálenost, proto hledá podobné místo, ale blíže k centru.

Z rozhovorů na Dubině vyplynulo, že lidé jsou zde většinou spokojeni, ale vadí jim velká vzdálenost od centra. Naopak kvitují klid a přírodu. Výsledná průměrná známka z jejich hodnocení je 6,5. Lidé dali tato hodnocení: 7, 7, 7, 8, 5, 4, 9 a 5.

6. ÚŘADY MĚSTSKÝCH OBVODŮ

6.1. Úřad MO II. – Polabiny

Polabinský úřad se nachází nedaleko autobusové točny a polikliniky v Polabinách. První kontakt s panem starostou proběhl až nečekaně dobře. Neměl jsem domluvenou schůzku, přesto mě okamžitě přijal a začali jsme si povídat o tom, proč jsem přišel, zda mi dá nějaké informace a podobně. Později jsme řešili další body, které vyšly z rozhovorů s občany v ulicích, a pan starosta mi potvrdil, že hlavní body, které má městský obvod v programu, jsou velmi podobné těm, které vzešly z rozhovorů v ulicích. Také mi poskytl dokument Program rozvoje na období 2015-2018. K programu se dostaneme v samostatné kapitole. Dále jsem se dotazoval, jak to je s podněty od občanů, zda chodí osobně na úřad, či zasílají elektronicky nějaké náměty, které by podle nich měl úřad řešit. Starosta mi potvrdil, že na úřad lidé nosí podněty jak osobně, tak podněty zasílají i elektronicky. Pan starosta mi některé tipy ukázal a poslal mě za kolegyní na životní prostředí, ke které také chodí podněty od občanů. Tato žena byla také velice příjemná, ukázala mi podněty, které zpracovává, a společně jsme se bavili, co lidé nejčastěji řeší. Ptal jsem se také na to, zda se v Polabinách nachází nějaký chronický stěžovatel. S mírnou úlevou v hlase odpověděla, že ne. Podněty jsem anonymizoval a zde jsou některé uvedené tak, jak je má úřad zaznamenané.

6.1.1. Podněty od občanů - Polabiny

Podnět občana:

„Pan žádá o přistavení dalšího kontejneru na komunální odpad.“

Řešení:

„Po dohodě se SmP byl přidán, pan ... byl o jeho umístění informován emailem.“

Podnět občana:

„Podnět od ... k odstranění spadlých topolů do koryta Slepého ramene Labe.“

Řešení:

„Jeden topol byl odstraněn, druhý ne, protože nebyl na pozemku města. Závěr sdělen panu ... emailem.“

Podnět občana:

„Paní žádá o pokácení stromů severně od domu na rohu parkoviště.

Řešení:

„Stromy byly posouzeny AOPK a nedoporučeny skácet, proto nebudou odstraněny. (info telefonicky)“

Podnět občana:

„Pan a paní ... dali žádost k prořezu suchých větví na stromech u domovinky.“

Řešení:

„Jednalo se o stromy ze soukromého lesa, neřešeno.“

6.1.2. Program rozvoje 2015 - 2018. – Polabiny

V programu rozvoje, který je pro Polabiny vypracován na současné volební období, se dozvíme, jaké investice chystá městský obvod, jaké sportovní a kulturní akce chce pořádat, nebo zda dojde k opravám silnic a dalších veřejných prostor. Při společné diskuzi s panem starostou jsme dospěli k několika bodům, které jsou prioritou městského obvodu a které se v současné době chystají, nebo už dokonce realizují.

Zeleň:

Jeden z hlavních bodů programu je výsadba a péče o stávající zeleň v rámci městského obvodu. Pan starosta potvrdil, že Polabiny mají velkou výhodu v tom, že na pravém břehu Labe je velká plocha, která není zastavěná domy a lidé sem chodí na procházky, nebo odpočívat. V programu stojí tyto cíle:

„Pravidelná údržba zeleně (travnaté plochy, stromy, keře).

- Zkvalitňování stávající zeleně a doplňování nových výsadeb ve spolupráci se zahradním architektem.
- Odborná péče o dřeviny (konzultace s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR).
- Intenzivní sekání trávníků uvnitř zástavby, méně intenzivní sekání okrajových ploch (avšak rozšiřování udržované výměry).
- Zkvalitnění sběru listí z trávníků na podzim v koordinaci s úklidem komunikací.
- Monitorování vlastnictví ploch veřejné zeleně včetně vodních ploch, spolupráce s vlastníky při údržbě a regeneraci exponovaných ploch, které nejsou ve vlastnictví města.
- V rámci regenerace jednotlivých lokalit vždy provést odborné posouzení stávající zeleně a na jeho základě provést v rámci akce úpravy a doplnění zeleně.
- Průběžná aktualizace pasportu zeleně a technické mapy města.
- Ochrana veřejné zeleně před nevhodným komerčním využitím“ (Program rozvoje 2017: 3-4).

Veřejná prostranství:

Mezi hlavní cíle obvodu patří výstavba relaxační zóny nedaleko řeky Labe, kde by lidé mohli zajít do kavárny, nebo si zahrát nějakou hru na nově vybudovaném hřišti. „Cílem městského obvodu je podporovat vybudování relaxačně sportovní zóny s lavičkami pro relaxaci, dětskými hřišti, venkovními posilovacími stroji, hřištěm pro pétanque apod.“

Jak potvrdil pan starosta, obvod se snaží o rekonstrukci dětských hřišť, ale jelikož jich je po Polabinách větší množství, nelze opravit všechna najednou. „Cílem městského obvodu je postupná rekonstrukce dětských hřišť, která neodpovídají současným přísným normám, a to jak z hlediska samotných herních prvků, tak z hlediska dopadových ploch, či jejichž životnost skončila“ (Program rozvoje 2017: 5-6).

Doprava a silniční hospodářství:

Doprava je velmi palčivý problém, který městský obvod považuje za jeden z hlavních bodů, který je nutné řešit. Při diskuzi mi pan starosta popsal, jak obvod řeší situaci s parkováním. Vysvětlil, v jakých částech Polabin je situace nejkritičtější a jaké jsou možné postupy řešení. „Hlavní příčinou nedostatku parkovacích míst je fakt, že stupeň motorizace značně předčil očekávání z dob výstavby sídliště. Cílem městského obvodu proto je přispívat ke zlepšování situace v parkování, a to postupně dle finančních možností, přičemž jsou preferovány nejkritičtější lokality. Vzhledem k rozsahu tohoto problému a dále narůstajícímu počtu vozidel je nutno konstatovat, že není v možnostech obvodu problém zcela odstranit a ani to není jeho povinnost. Jeho cílem je v maximální možné míře odstraňovat problémy zejména tam, kde jsou při parkování porušována pravidla silničního provozu či městská vyhláška“ (Program rozvoje 2017: 6).

Kultura:

Polabinský obvod se snaží o zlepšení kulturní situace v této lokalitě, proto je bod „kultura“ uveden i v Programu rozvoje. Jak mi i potvrdil pan starosta, obvod zřídil knihovnu, kterou se snaží neustále vylepšovat, aby měla důstojnější prostory i vybavení. Zde jsou další body, které má za cíl městský obvod v oblasti kultury:

„ ·Pořádání vlastních kulturních akcí (koncerty, staročeská pout’).

- Podpora dalších kulturních aktivit v obvodu na základě předem stanovených zásad.
- Rozvoj knihovny městského obvodu (organizační složka).“

Obvod pamatuje i na starší občany, kterým od dovršení 80. roku dává věcné dary (Program rozvoje 2017: 9).

6.2. Úřad MO III. – Dubina

Představitelé úřadu, kteří zastupují úřad Dubina a sídlí přímo v centru této lokality, reagovali takto.

První kontakt proběhl s velmi milou paní na informacích, která mne odkázala na paní tajemnici, která má na starosti podobné dotazy, či informace o fungování úřadu. Nejprve jsem paní tajemnici ukázal výsledky svého výzkumného šetření, načež jsme debatovali o tom, zda na úřad chodí občané s připomínkami či náměty, kterými chtějí vylepšit své okolí. Společně jsme diskutovali o bodech, které občané zmiňovali, a to jak v pozitivním, ale i negativním smyslu. V bodech jsme se shodli, paní tajemnice potvrdila, že parkování je velký problém, stejně tak hotel Hůrka. Ovšem také potvrdila, že není moc možností, jak některé problémy (zejména parkování) vyřešit.

Poté mi poskytla dokument „Program rozvoje 2015-2018“. Vysvětlila mi, na co se úřad MOIII. v daném volebním období zaměřuje a jaké jsou jeho priority. K Programu rozvoje se dostaneme v samostatné kapitole. Poté mne ochotně domluvila schůzku s kolegyní, která má na starosti informace pro veřejnost a sbírání podnětů od občanů a komunikaci s nimi.

Od té jsem se dozvěděl, že v roce 2013 si tento úřad vypracoval dotazníkové šetření, které rozeslal mezi občany ve svém obvodu. Dotazníků se ale vrátilo pouze zhruba 150, přestože za vyplnění dotazníků měli občané slíbeno zařazení do slosování o hodnotné ceny, což je mělo motivovat k vyplnění dotazníku.

Tato pracovnice má také na starost sbírání podnětů od občanů, ať už kladných nebo negativních, kterých je mnohem více. Eviduje je v počítači a zde je výběr a doslovný přepis několika zajímavých podnětů tak, jak je úřad zaznamenal a vyřešil. Dle dohody jsem všechna jména vymazal a nahradil tečkami.

6.2.1. Podněty od občanů – Dubina

Podnět občana:

„Občanka žijící v lokalitě probíhající regenerace „esíčko“ u Penny se dotazovala na termín dokončení stavby a upozorňovala na pomalé a neodborné pokládání dlažeb, opětovné rozebírání a nové pokládání.“

Řešení:

„Občance byl sdělen nový termín dokončení stavby po konzultaci s Ing. Vacinovou - konec května 2017 a posunutí termínu výsadeb s ohledem na zateplování jednoho z bytových domů.“

Podnět občana:

„Paní přišla oznámit kácení borovic mezi domem pro seniory v ul. Erno Košťála 1015 a sousední novou zástavbou zřejmě na soukromém pozemku. Upozorňuje na tuto skutečnost a dotazuje se, zda bylo káceno se souhlasem úřadu nebo oznámení.“

Řešení:

„Dle zjištění ODŽP nedošlo k neoprávněnému kácení dřevin na soukromém pozemku. Jelikož se jedná o soukromý pozemek nelze sdělit informace ze správního řízení, které jsou neveřejné.“

Podnět občana:

„Mezi domy čp. 869 a 864 - spojovací cesta mezi domy z betonu v havarijním stavu.“

Řešení:

„Bude zařazeno do plánu oprav komunikací.“

Podnět občana:

„Panpožaduje schůzku s panem starostou ohledně parkování u čp. 953 v ulici Jana Zajíce.“

Řešení:

„Schůzka bude sjednána dne 10. května 2017.“

6.2.2. Program rozvoje 2015 - 2018. – Dubina

V programu rozvoje, který mi poskytl Úřad městského obvodu III., se dozvíme mnohé informace, které slouží k pochopení priorit, investic a dalších aktivit úřadu. V programu se píše, kdy úřad vznikl, proč vlastně funguje a co je náplní jeho práce. Já se zaměřím hlavně na body, které na základě společné komunikace vyzdvihla tajemnice úřadu a které jsou hlavními prioritami současného vedení.

Dětská hřiště:

Jedním z hlavních bodů úřadu je revitalizace dětských hřišť, protože jak mi potvrdili i na úřadu, v minulých letech se hřiště přehlížela a některá už byla v havarijním stavu. V programu je uvedeno: „Za důležitou součást naší práce považujeme vytvoření podmínek pro trávení volného času našich nejmenších. Na sídlišti Dubina bylo postaveno dětské hřiště Kuňka, které je replikou hradu Kunětická hora.“ Zatím posledním z hřišť, které bylo opraveno, se nachází u zdejší základní školy. „Naším nejnovějším počinem je vybudování dětského hřiště drak Oskar v roce 2014 u Základní školy Dubina, které je hojně navštěvováno dětmi, ale i jejich rodiči,

neboť současně tato oplocená relaxační plocha je vybavena i grilovacím zákoutím pro příjemné posezení a občerstvení“ (Program rozvoje MO Pardubice III 2015-2018 2017: 5-6).

Parkoviště:

S vedením obvodu jsme se také shodli na tom, že jeden z největších, ne-li největší problém Dubiny je nedostatek parkovacích míst. Proto se obvod snaží tuto situaci řešit a jedním z prioritních bodů programu rozvoje je stavba nových parkovacích míst, nebo rozšíření a opravení těch stávajících. V programu doslova stojí: „Snad nejpálčivějším problémem nejen našeho městského obvodu je nedostatek parkovacích míst s postupně přibývajícím počtem automobilů. V rámci každé regenerace veřejných prostranství je řešení parkování součástí projektových dokumentací. Postupně jsme tak v minulých letech vybudovali více než 500 nových parkovacích míst. Stále to však nestačí, a tak budování nových parkovacích míst je důležitou součástí Programu rozvoje na nadcházející volební období“ (Program rozvoje MO Pardubice III 2015-2018 2017: 6).

Zeleň:

Dalším z bodů, kterým se tento obvod velmi věnuje, je péče o zeleň a přírodu. Jelikož se Dubina nachází na samém okraji Pardubic, jde o poměrně značné množství práce a péče, kterou je potřeba vykonat. V programu obvodu se píše: „Pravidelně sekáme trávníky na území celého obvodu, pečujeme o veřejnou zeleň, dřeviny a provádíme péči o stromy, které jsou umístěny na pozemcích náležejících do pasportu zeleně. V roce 2014 byla zahájena inventarizace stromů, která má usnadnit péči o stromy. Díky této inventarizaci budeme moci udržet kvalitu stromů, eliminovat nezbytné zásahy do dřevin v budoucnu a provádět naléhavé zásahy s ohledem na bezpečnost občanů a jejich majetek. Postupně se snažíme i o revitalizaci zeleně včetně keřových skupin, které nelze učinit najednou, neboť vysazení nových dřevin sebou přináší i nezbytné

navýšení finančních prostředků na jejich záživku a následnou péči v následujících letech. O prováděných akcích týkajících se úprav stávající zeleně se snažíme dotčené občany informovat prostřednictvím jejich samospráv“ (Program rozvoje MO Pardubice III 2015-2018 2017: 7).

Kultura a společenské akce:

Dubina je velké panelákové sídliště, proto se místní obvod snaží zpříjemnit obyvatelům život různými kulturními akcemi. Zde je přesný popis akcí, které obvod pořádá, tak, jak stojí v programu rozvoje na současné volební období: „Městský obvod nezapomíná ani na kulturní a společenské vyžití svých občanů. Úplně první akcí městského obvodu v roce 2003 byl Slet čarodějnic, postupně přibyly další akce, např. Masopustní tancovačka, Studánecké posvícení, opékání buřtů, promenádní koncerty, v poslední době Hry pro seniory, Dopravní den pro děti, Drakiáda a další. Na organizaci těchto akcí spolupracujeme s Kulturním centrem Pardubice.

Městský obvod pravidelně v sobotu od jarních měsíců organizuje farmářské trhy, které se shledaly s velkou oblibou. Občané zde mohou nakoupit produkty drobných pěstitelů, např. zeleninu, ovoce, med, pečivo, chleba, koláče, rybí produkty, mléčné výrobky nebo koření.

Do centra sídliště Dubina byla v roce 2014 instalována socha Vítězství, která měla být potopena do lomu v obci Leštinka. Tím bylo zachráněno umělecké dílo „socha Vítězství“ sochaře Břetislava Bendy. Nyní stojí na místě, kde ho mohou obdivovat všichni obyvatelé nejen našeho městského obvodu. Do regenerované části centra sídliště socha zapadá tak, jako by byla stvořená pro umístění právě na toto místo. Je jistě záslužné chránit umělecká díla před jejich zničením“ (Program rozvoje MO Pardubice III 2015-2018 2017: 7).

7. UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚST

Z rozhovorů s lidmi v ulicích, ale i z rozhovorů s lidmi, kteří řídí dané lokality na úřadech městských obvodů, vyplývá, že se obě lokality neustále rozvíjejí a s tím i celé město. Nyní se podíváme na to, jaké jsou základní principy toho, aby město a následně konkrétní lokality mohly udržitelně růst.

„-funkční využití sídel – kompaktní města o přiměřené intenzitě využití, s promísením funkcí umožňujícím snadnou dostupnost základního občanského vybavení a pracovišť a efektivní fungování dopravních a technických infrastruktur;

-doprava – příklon k energeticky méně náročným a environmentálně málo zatěžujícím způsobům dopravy; omezování zbytné dopravy;

-ochrana a maximální zachování přírodních a přírodě blízkých systémů;

-hospodaření se zdroji a odpady – „uzavřený metabolismus“ – využívání obnovitelných zdrojů, energie; recyklace území; užívání recyklovaných materiálů na stavby;

-environmentální spravedlnost a sociální rovnost – kvalitní životní prostředí pro všechny obyvatele; všeobecně dostupný, bezpečný a kvalitní veřejný prostor;

-regionální soudržnost – vyvážený regionální rozvoj, rozmanitost ekonomických aktivit v regionu“ (Gates, Scout 2004 in Maier, Čtyroký, Vorel, Franke 2008: 19).

S udržitelným rozvojem souvisí i lidské vnímání městské krajiny. Každý si pod pojmem krajina představí něco jiného, někdo město a jeho scenérie, někdo venkov a podobně.

Karolína Pauknerová shrnula uvažování o krajině do čtyř bodů. Prvním je, že pohled na krajinu je vždy subjektivní. Takže krajina je taková, jak jí vidí jedinec, či skupina. Někomu se daná

krajina bude líbit, jinému ne a názory lidí se leckdy neshodnou. Druhým bodem je, že krajina se tvoří v pluralitě časů a míst. To znamená, že některá místa obsahují několik časů a odkazů na jiná místa najednou. Autorka dává za příklad park Folimanky v Praze. Toto místo je zároveň parkem, ale i místem, kde dříve bylo slovanské žároviště. Místem, kde si hrají děti, ale dříve dopadala těla sebevrahů a tak dále. Ve třetím bodu zmiňuje, že krajina má svou dynamiku. To znamená, že nejen člověk působí na krajinu, ale i opačně – krajina působí na člověka, například různými klimatickými procesy. Za čtvrté je krajina výsledkem politického vyjednávání. Vlastníci pozemku rozhodují o tom, co tam postaví, prodejci o tom, jaká bude cena pozemku, úřady o tom, zda se tam smí či nesmí stavět a tak dále (Pauknerová 2013: 89-90).

V dnešní době se již nestaví průmyslové čtvrti, kde jsou panelové domy za účelem ubytování mnohých dělníků z okolních průmyslových závodů, v takové míře, jako tomu bylo pro druhé světové válce. Dnes se mnohem více dbá na pohodlí a komfort občanů, kteří budou dané stavby nebo veřejný prostor navštěvovat a využívat. „„Města pro lidi“ jsou města, která jsou koncipována v první řadě tak, aby se v nich obyvatelé při pohybu a pobytu cítili dobře. Dobrý veřejný prostor tedy člověku umožňuje pohodlně sedět, chodit, stát, dívat se, poslouchat a hovořit. Je to prostor komfortní, který způsobuje to, že lidé prostory rádi navštěvují a vrací se do nich (Gehl 2012: 288 in Kapičková 2013: 160). To můžeme vidět na příkladu Dubiny, kde se již nestaví tolik nových domů, ale městský obvod se zaměřuje na pohodlí svých občanů. Nedávno zrekonstruoval centrum lokality, dále to jsou opravená dětská hřiště a podobně.

8. ZÁVĚR

Pojďme si zrekapitulovat, o čem tato práce byla a jaké přinesla výsledky. Zabýval jsem se porovnáním dvou největších pardubických lokalit, ve kterých převažují panelové domy.

V první výzkumné otázce jsem se zabýval tím, jaké faktory ovlivňují pocity spokojenosti či nespokojenosti s kvalitou života residentů v Polabinách a na Dubině.

Z krátkých rozhovorů v ulicích vyplynulo, že lidé v Polabinách nejvíce kvitují zeleň, dále pak dopravní dostupnost lokality, školy a školky pro své potomky, zdravotní polikliniku v místě bydliště, obchodní dostupnost, četná dětská hřiště a univerzitu.

Naopak negativní názor mají na Polabiny hotel a jeho blízké okolí, slabé kulturní vyžití v lokalitě, příliš mnoho panelových domů a nedostatečnou kapacitu parkovacích míst.

Na Dubině residenti nejvíce oceňují klid, což odpověděla více než čtvrtina dotázaných, dále přírodu, která je velmi dostupná, školu v centru lokality a opravené centrum Dubiny.

Negativně se lidé vyjádřili hlavně k poloze lokality a její vzdálenosti do centra města.

Residentům také vadí Hotel Hůrka, nedostatek parkovacích míst, mnoho panelových domů v lokalitě a slabé kulturní vyžití, za kterým musí cestovat.

Ve druhé výzkumné otázce jsem zjišťoval, jak na postoje občanů reagují představitelé místních samospráv, v případě této práce představitelé městského obvodu II – Polabiny a městského obvodu III – Dubina.

Z konzultací na městském úřadu v Polabinách vyplynulo, že úřad si je vědom problémů, které lokalita má, proto je vytvořen Program rozvoje, kde jsou uvedeny priority, jak bude úřad řešit dané situace. Mezi hlavní plány, jak zlepšit život residentů v Polabinách, patří péče o zeleň, kdy se obvod stará o současné prostředí, ale snaží se i vysazovat a vytvářet nové prostory například s novými keři. Dále se stará o veřejná prostranství, která udržuje a rekonstruuje.

Velkým problémem je doprava – respektive parkování. Městský obvod se snaží vytvářet nová parkovací místa, přestože tento proces je velmi složitý. A také se snaží vytvářet nové kulturní akce a podporovat ty, které se na území Polabin již konají, ať už je to pout', nebo veřejné koncerty pro občany.

Městský úřad Dubina má v plánu revitalizace dětských hřišť, protože leckterá z nich jsou ve špatném technickém stavu. Podobně jako v Polabinách je na Dubině problém s parkovacími místy, proto městský obvod Dubina hledá způsoby, jak vytvářet nová místa na parkování, ať už samotnou výstavbou, nebo rekonstrukcí současných míst a zvýšením kapacity. Úřad také dbá na zeleň, která vyžaduje neustálou péči. Snaží se o zasazování nových rostlin a udržování stávajících ploch zeleně. Zdejší úřad se také snaží vytvářet kulturní akce přímo v městském obvodu, aby lidé nemuseli nikam dojíždět a mohli se potkávat přímo v blízkosti svých domovů. Ovšem nezapomíná ani na současné kulturní akce, které nadále podporuje, jako jsou například trhy v centru lokality.

Při porovnání obou lokalit, si i podle občanů, lépe stojí Polabiny. V mnohých věcech, jako je parkování nebo třeba zeleň jsou si lokality velmi podobné, ale Polabiny mají lepší polohu vůči dostupnosti centra, na což občané Dubiny velmi často poukazovali, že z Dubiny do centra to je velmi daleko. Na Dubině je větší klid, protože zde nenajdeme tolik silnic uvnitř lokality, ale Polabiny jsou zase lépe dopravně a i obchodně dostupné. Každá z lokalit má svá pozitiva i negativa, ale jak jsem zmínil výše, zejména vzdálenost do centra dělá z Polabin atraktivnější místo pro život, co se porovnání těchto dvou lokalit týče.

BIBLIOGRAFIE

Anthropictures 2017. *Kdo jsme*. Dostupné z: <http://www.anthropictures.cz/kdo-jsme/> [15. 6. 2017]

Lehečka, M., Aubrechtová, E., Malkusová, B. 2014 *Skryté město - Sborník rozhovorů osoby, místa a události v oblasti městského obvodu Plzeň 1*. Dostupné z: <http://www.anthropictures.cz/ke-stazeni/> [15. 6. 2017]

Augé, M. 1999. *Antropologie současných světů*. Brno: Atlantis.

Bernard, J. 2016. Pavel Pospěch: Od veřejného prostoru k nákupním centrům. *Lidé města* 18: 480. Praha: Fakulta humanitních studií UK.

Bičík, Z. 1974. *Pardubice od A do Z*. Pardubice: Informační služba Pardubice.

Dulla, M. 2014. *Kapitoly z historie bydlení*. Praha: České vysoké učení technické v Praze.

Hledíková, M. 2009. Několik environmentálních pohledů na město, in S. Ferenčuhová, M. Hledíková, L. Galčanová, B. Vacková (eds.), *Město: proměnlivá ne-samozřejmost*, 69-92. Brno: Masarykova univerzita.

Giddens, A. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.

Ferencová, M., J. Nosková 2009. *Paměť města: obraz města, veřejné komemorace a historické zlomy v 19.-21. století*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, pracoviště Brno.

Ferenčuhová, S. 2013. *Sociologie města 20. a 21. století*. Praha – Brno: SLON.

Kapičková, J. 2013. Jan Gehl: Města pro lidi. *Lidé města* 15: 160. Praha: Fakulta humanitních studií UK.

Hofman, J., J. Paleček, J. Řeháček 2016. *Historie pardubických městských částí aneb z centra města na periferii*. Pardubice: Klub přátel Pardubicka.

Klusáková, L. 2012. Město jako kultura a jako produkt kultury (XXI. Mezinárodní kongres historických věd Amsterdam 2010), *Lidé města* 14: 177. Praha: Fakulta humanitních studií UK.

Maier, K., J. Čtyroky, J. Vorel, Daniel Franke. 2008. *Územní plánování a udržitelný rozvoj*. Praha: ABF – Arch.

Město Pardubice 2017. *Program rozvoje*. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/urad/mestske-obvody/mestsky-obvod-pardubice-ii-polabiny-cihelna/informace-obcanum/program-rozvoje/> [14. 6. 2017]

Město Pardubice 2017. *Program rozvoje MO III 2015 – 2018*. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/urad/mestske-obvody/mestsky-obvod-pardubice-iii-dubina->

drazka/informace-obcanum/program-rozvoje/program-rozvoje-mo-pardubice-iii-2015-2018/
[14. 6. 2017]

Musil, J. 2012. Chicagská škola a česká sociologie. *Lidé města* 14: 404. Praha: Fakulta humanitních studií UK.

Návesník, M. Rozvoj Pardubic po roce 1945. Dostupné z: <http://www.ipardubice.cz/rozvoj-pardubic-po-roce-1945/> [01. 06. 2017]

Pauknerová, K. 2013. Cesty antropologa ve městě: O lidských smyslech, městské krajině a antropologii in: B. Soukupová, M. Hroch, P. Salner, K. Pauknerová (eds.). *Cesty urbánní antropologie: Tradice – nové směry – identita*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Růžička, M. 2010. Urbanizace chudoby a etnicity v (post)socialistickém městě, in B. Vacková, S. Ferenčuhová, L. Galčanová (eds.), *Československé město včera a dnes: Každodennost – reprezentace – výzkum*, 142. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Sedláková, R. 2010. Mýtus města – nebo město – mýtus? In B. Soukupová, H. Novotná, Z. Jurková, A. Stawarz, (eds.). *Evropské město: Identita, symbol, mýtus*. Bratislava: Zing Print.

Slovník cizích slov 2017. Pojem urbanismus. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/urbanizmus-urbanismus> [20. 06. 2017]

Šimová, T. 2016. Urban exploration v postindustriální metropole. *Lidé města* 18: 51-53.

Praha: Fakulta humanitních studií UK.

Zlínský, M. 2012. Muž, který nejvíce ze všech změnil Pardubice, se narodil před 100 lety.

Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/architekt-a-urbanista-pro-pardubice-milos-navesnik-f87-/architektura.aspx?c=A121113_1853345_pardubice-zpravy_pri [01. 06. 2017]